

Sandane Muluku Sulemani a Sandane

Kitabun yireni ito findixi sanda wuyaxi malanxin nan na e nun xaranne lan fe kolonna ma. E birin malanxi Muluku Sulemani a mangayaan waxatin nin, naxan yi yatexi fe kolon gbeen na Isirayila yamanani. Muluku Sulemani a fe kolonna fataxi Ala nan na bayo a na nan maxandi Ala ra a findi mangan na waxatin naxan yi. (Mangane Singen 3.9) Na fe kolonna yi siya gbetene mabandunma Ala ma amasotə Sulemani xinla sotə nən dunuja yi han yamanan gbeteye mangane yi lu fe e tuli matideni a fe kolonna falane ra. (Mangane Singena 10.24) Anu, sandani itoe naxa, “Fe kolonna fələma Alatala yeeragaxun nan ma.” (Sandane 9.10) Nayi, manga yo yi fama a tuli matideni Sulemani a sandane ra, na Isirayila Alaa fe nan mema. Sandani itoe en xaranje dunuja yi gidi kii tinxinxin ma nən to naxan Ala kənənje.

Sandane tonona

¹ Dawuda dii xemən Sulemani a sandane, Isirayila Mangana.

² Sandani itoe sebəxi nən
alogo muxune xa fe kolonna nun xurun sotə
e yi xaxilimaya falane famu

³ alogo e xa xuru, e xaxili sotə
e tinxinna nun kitı sa kəndən nun fe fajin liga,
⁴ fe kolontarene yi e jəoxə lu,

foningene yi kolonna sɔtɔ,
e feene ye fen.

⁵ Fe kolonne xa itoe rame,
e yi e fe kolonna fari sa,

xaxilimane yi fatan muxune maxadε

⁶ alogo e xa sandane nun taline bunna kolon
e nun fe kolonne wundo falane
nun e maxɔdin tilinxine.

⁷ Xaxilimayaan fɔlɔma Alatala yεεragaxun nan
ma.

Fe kolonna nun xurun najaxu xaxilitarene nan
ma.

⁸ N ma diina,
i fafe nεma i xuru falane tiyε,
i tuli mati a ra,
i nama i ngaa kawandi falane bepin.

⁹ E luxi nεn
alo mangaya kɔmɔtina i xunna
alo jεrεna i kɔε i maxidi seen na.

¹⁰ N ma diina,
xa yulubitɔne kata i mayendendeni,
i nama tin de!

¹¹ Xa e a fala i xa,
e naxa, “Fa nxu fɔxɔ ra!
En sa dɔxɔ muxuna nde yεε ra,
en yi a faxa.

En sa fu sɔntarena ndee ma,

¹² en yi e jεjεne ralɔ ayi
alo gaburun muxun gerunma kii naxan yi,
e gbindin birin alo en tan nan yi sayaan na.

¹³ En se fají kɛndɛn sifan birin sɔtɔma nεn
en yi en ma banxine rafe se tongoxine ra.

¹⁴ Nxu na seene yitaxun,
i fan i gbeen sətəma nən,
en ma gbetine birin yi malan
gbeti sase kedenna kui.”

¹⁵ N ma diina,

i nama bira ne fɔxɔ ra mumɛ!
I nama bira ne kiraan fɔxɔ ra de!

¹⁶ E gima siga fe naxin nabadeni,
e mafura wunla ramine.

¹⁷ Naxan na lutin nati xəline yɛɛ ra
xəline yɛɛn tixi a ra,
a na ligan nən fufafu.

¹⁸ Muxu sifani ito lutin natima e yɛɛ nan yɛɛ ra,
e yanfan soma e yɛɛ nan ma.

¹⁹ Awa, naxanye kunfama se muñaxine xən,
ne niin luma na nin.

Xaxilimayaan falan tima

²⁰ Xaxilimayaan* falan tima kirane xən,
a xuini te yamaan malanden,

²¹ a sənχəma kira xunne ma
yamaan gbo dənaxan yi,
a kawandin ba taan so dəne ra.

²² A naxa, “E tan fe kolontarene,
fe kolontareyaan nafanŋɛ ε ma
han waxatin mundun yi?

E tan magele tiine,
magelen nafanŋɛ ε ma
han waxatin mundun yi,
xaxilitarene yi kolonna rajaxu?

---

* **1:20: 1.20xaxilimayana:** Sandani ito kui, xaxilimayaan bata
findi muxun na naxan adamadiine kawandima alogo e xa fe
kolonna sətə.

23 N na ε sənna fala,
 ε n xuiin name.
 Nayi, n nan n ma niin sa ε yii,
 n yi n ma falane makənən ε xa.

24 Koni bayo n bata ε xili,
 ε tondixi n ma xinla ratinŋε,
 n yi n yiini bandun ε xa,
 ε mi a suxu,

25 ε yi ε me n ma maxadi xuine birin na
 n yi ε sənna fala ε xa,

ε mi na yate,

26 nayi, gbalon na ε sətə,
 n fan gelema ε ma nən.

Fe magaxuxin na ε sətə,
 n yi ε magele.

27 Fe magaxuxin fama ε ma nən
 alo tule gbeena,
 gbalona ε sətəma
 alo foye gbeen na keli,
 tərɔyaan nun nii yifɔrən yi ε yili.”

28 “Na waxatini,
 ε n xilima nən ε malideni
 koni n mi ε yabima,
 ε yi n fen koni ε mi n toma.

29 Amasətə ε bata kolonna rajaxu,
 ε yi ε me Alatala yeeragaxun na,

30 bayo ε mi tin n ma maxadi xuine ramε,
 n to ε sənna fala ε xa,
 na yi rajaxu ε ma.

31 Ε sigati kiin saranna sətəma nən,
 ε wasa ε kewanle ra.

32 Amasətə fe kolontarene faxama nən e dina sux-
 utareyani,

xaxilitarene yi halagi e bøtε rabani.

³³ Koni naxan na a tuli mati n na,
na ratangama nεn a lu bøjε xunbenli
tørøn mi a magaxuma.”

2

Fekolonna luxi nεn alo nafulu luxunxina

¹ N ma diina, xa i n ma falane suxu,
xa i n ma yamarine suxu,

² xa i fe kolonna xaranne ramε,
i yi kata e famudeni,

³ xa i xaxilimayaan fen,
i yi i xui ramini a famun feen na,

⁴ xa i a fen alo gbetina,
i yi a xøn fen alo nafulu luxunxina

⁵ nayi, i Alatala yεeragaxun famuma nεn
i yi Ala kolonna søtø.

⁶ Amasøtø Alatala nan fekolonna fima,
kolonna nun xaxilimayaan fataxi a falane nan na.

⁷ A muxu fajine malima,
naxanye sigan tima fetareyani,
a ne yε masansanma

alo wure lefana e rabilinni.

⁸ Naxanye sigan tima tinxinni,
a ne ratangama.

A yi a muxu tøgøndiyaxine kantan.

⁹ Xa i n xuiin name,
i tinxinna nun kití sa kεndεn
nun fe fajin nun kira fajin birin famuma nεn.

¹⁰ Amasøtø fe kolonna luma nεn i yi,
kolonna yi i nii yifan i ma.

¹¹ I na feene yε fen,
na i ratangama nεn

famun yi i kantan.

12 E yi i xunba kewali *naxin* kiraan ma,
e i ratanga wuledene falane ma

13 *naxanye* kira tinxinxin bejinma
e siga kira yidimixine xən

14 *naxanye* səwan fe *naxin* ligadeni,
e yi *naxan* fe *naxin* na tinxintareyani

15 *naxanye* sigati ki mi tinxin,
e kewanle kobi.

16 I xunbama *naxalan* yalunxin yii na kii nin.

Muxu gbetəna *naxanla* mi nəε i rakunfe fala
naxumene ra,

17 *naxanla* naxan bata a mε a xemən na
a dəxə xemən naxan xən a sungutun waxatini
a yi *ninan* na futu layirin xən
a naxan xidi Ala yetagi.

18 A kewanle findima bənən nan na a ma,
a sigati kiin yi a xali sayani.

19 Naxan na siga a konni,
na mi fa xetəma
a mi fa nii rakisin kiraan masətəma mumε!

20 I sigama muxu fajine kiraan xən na kii nin,
i lu tinxinyaan fari.

21 Amasətə muxu fajine siimayaan sətəma nən
yamanani.

Fε mi muxun *naxanye* ra,
ne luma nən yamanani.

22 Koni muxu *naxine* bama nən yamanani,
yanfantenne yi raxəri.

3*Fe kolonna tɔnɔna*

¹ N ma diina,

i nama ɲinan n ma xaranna xən,
i xa n ma yamarine suxu,

² amasətə e i ya siimayaan xənkuyama ayi nən,
i ya bəne xunbeli ɲeeñe yi fari sa.

³ Hinanna nun lannayaan nama ɲan i yi,
e bira i kœ ɲerən na,
i e sa i bəñeni.

⁴ Nayi, i marafanna nun xili fajin sətəma nən,
Ala nun muxune ra.

⁵ I yigin sa Alatala yi i bəñen ma feu!
I nama la i ya xaxilimayaan na.

⁶ I xa Ala kolon i ya feene birin yi,
a tan yi i ya kirane matinxin.

⁷ I nama i yetə yate fe kolonna ra.
Gaxu Alatala yee ra,
i masiga fe ɲaxin na.

⁸ Na findima nən kendəyaan na i fatini,
a yi i xənne sənbə so.

⁹ Alatala binya i yii seene ra
e nun i ya bogi se xabaxi singene.

¹⁰ Nayi, i ya sagane rafema nən kenken,
i ya kundine yi rafe manpaan nənən na
han e bəxən a ma.

¹¹ N ma diina,
Alatala nəma i xurə,
i nama yo na ma.
A nəma i sənna yite i ra,
i nama xəlo.

¹² Amasətə Alatala a xanuntenne xuruma,
alo dii fafan nafan dii xəməna.

¹³ Səwan na kanna xa,
naxan na fekolonna sətə,
naxan na famunna sətə.

¹⁴ Amasətə a tənən gbo
dangu gbetin na,
a seen naxanye sətəma,
ne fisa xəmaan xa.

¹⁵ A fan dangu bəxə bun nafunla ra,
i waxən se yo mi nəe se a ma.

¹⁶ A siimaya xənkuyen fima muxun ma,
a nafunla nun binyen fi a ma.

¹⁷ A kirane birin fan,
bəyənə xunbenla nan ne ra.

¹⁸ Naxanye fekolonna fenma
a findixi siimaya wudin nan na ne xa.
Naxanye a sətəma,
səwan ne xa.

¹⁹ Alatala bəxən nafalaxi fe kolonna nan xən,
a famun yi kuyen da,

²⁰ tilinne rabixi a kolonna nan ma,
kundane yi xiila rafa.

²¹ N ma diina,
xaxilimayaan namara,
i feene yə fen,
i lu na fari waxatin birin.

²² Na findima nən siimayaan na i niin xa,
a lu alo yərəna i kəe.

²³ Nayi, i sigan tima nən xaxili sani i ya kiraan xən,
i mi i sanna radinjənə sese ra.

²⁴ I na i sa, i mi gaxuə.

I n̄ema saxi, i ya xixɔnla jaxunma n̄en.

²⁵ I nama gaxu fe magaxuxi yo yee ra
naxan fe sanja ma kedenni,
hanma gbalon naxan muxu jaxine sot̄ma,
²⁶ amasot̄ Alatala findima n̄en i ya xaxili ragidin
na.

A i sanne ratanga luti ratixine birin ma.

²⁷ I nama tondi fe fajin nabε muxune xa,
naxanye daxa e a sot̄,

xa ferena i xa.

²⁸ Xa sena i yii iki,
i nama a fala i adamadi boden xa,
i naxa, “Siga, tila i fa,
n na a soma i yii!”

²⁹ I nama fe jaxini t̄n i adamadi boden xili ma,
a n̄ema d̄xi i f̄ma lannayani.

³⁰ I nama muxun kansun
xa yo mi i xa,
a mi fe jaxi ligaxi i ra.

³¹ I nama gbalot̄on maxɔxol̄on,
i nama a kira yo sugandi.

³² Amasot̄ muxu jaxin mi rafan Alatala ma,
koni Alaa wundo feene muxu fajine nan xa.

³³ Alatala dangan muxu jaxina denbayaan fɔxɔ ra,
koni a barakan sama n̄en tinxin muxune konni.

³⁴ A magele ti wasoxine magelema n̄en,
koni a hinanma n̄en yete magodone ra.

³⁵ Fekolonne binyen nan sot̄ma e kεen na,
koni xaxilitarene yagi gbeen nan sot̄ma.

4

Fe kolonna sətə fena

- ¹ N ma diine,
 ε n tanfafana maxuru falane rame.
 Ε ligae ε yeren ma
 alogo ε xa xaxilimayaan kolonna sətə.
- ² N yi n ma fe kolon kəndən so ε yii.
 Ε nama n ma xaranna woli ayi.
- ³ N yi n baba konni waxatin naxan yi,
 n nga n nafan nən han alo dii kedenna.
- ⁴ N baba yi n xaranma ikiini, a naxa,
 “N ma falane ramε ki fajı,
 i n ma yamarine suxu, alogo i xa kisi.
- ⁵ Fekolonna nun xaxilimayaan fen,
 i nama ninan n ma falane xən.
 I nama ne sese xən bejın.
- ⁶ I nama fekolonna rabejın,
 a i kantanma nən,
 a xa rafan i ma, a i ratangama nən.
- ⁷ Fekolonna fələn findixi xaxili fenna nan na.
 Hali i sətə seene birin fi,
 alogo i xa xaxilimayaan sətə.
- ⁸ Fekolonna ramara,
 a i findima nən muxu gbeen na,
 i yii firinna dəxə a bun,
 a binyen fima i ma nən.
- ⁹ A luma nən
 alo i xunna na maxidi hinanna ra,
 alo manga kəməti mayilenxin na so i xun na.”
- ¹⁰ I tuli mati n ma diina,
 i tin n ma falan ma,
 i jneε wuyaxi sətəma nən i ya siimayaan na.

11 N bata i xaran fe kolonna kiraan ma,
n na i matinxinma sigati ki tinxinxin ma.

12 Nayi, i sanna mi raxide siga tideni,
i mi bire i gideni.

13 I xurun naxan sətəxi,
na ramara,
kankan a ma
amasətə i ya siimayaan binla na a ra.

14 I nama ti muxu naxine kiraan xən,
i nama bira fe naxi rabane fəxə ra.

15 I masiga e kiraan na.
I nama dangu a xən.
A matanga,
i dangu yire gbətə.

16 Muxu naxin mi nəε xiye,
xa a mi fe naxin ligə.
Xixənla a gima e ma nən,
xa e munma muxun nabira.

17 Amasətə e baloma fe naxin nan na,
gbalon nafan e ma
alo e na dələn min.

18 Tixin muxune sigati kiin fixa
alo kuye yi yalanna subaxani,
kənənna naxan sigan minε
han yanyin yi dəfe.

19 Koni muxu naxine sigati kiin findixi dimin nan
na.
E mi na seen toma
naxan e rabirε.

20 N ma diina,
n ma falane fe ligə i yeren ma
i yi i tuli mati n xuiin na.

- 21** I nama *jinan* e xən,
koni e ramara i bɔjneñi.
- 22** Naxanye birin e sətəma
e siimayaan nun kəndəyaan nan fima ne ma.
- 23** I bɔjnen suxu dangu seen birin na,
amasətə siimayaan binla nan na ra.
- 24** I dəen natanga wulen ma,
i dəen nama yanfa falane ti.
- 25** I yeeen xa lu tixi i yee ra,
i matoon ti tinxinni i yətagi.
- 26** I dangu kirani tən, a yelan,
i xa siga kira kəndəne nan tun xən.
- 27** I nama kiraan fata yiifanna ma
hanma kəmenna ma.
I masiga fe jaxin na.

5

Iyete ratanga yalunyaan ma

- 1** N ma diina,
n ma fe kolonna fe ligi i yeren ma,
i tuli mati n ma xaxilimaya falane ra
- 2** alogo i xa feene yε fen,
i lu falan tiyε fe kolonni.
- 3** Yalunden jaxanla fala xuiin jaxun nən
alo kumina,
a fala xuine masalaxun
alo turen fatin ma.
- 4** Koni dənxən na,
se xəlen nan na jaxanla ra
alo menla,
a maxələn tima nən
alo silanfan dε firin kanna.*

---

* **5:4: 5.4 Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

⁵ A sigati kiin sa tixi sayaan nan ma,
a tinxinx gaburun nan na.

⁶ A mi tima siimayaan kiraan xən,
a bata tantanna kiraan tongo,
anu a mi a kolon.

⁷ N ma diina, nayi n xuiin name,
i nama n fala xuine rawoli ayi.

⁸ Siga kiraan xən
naxan makuya na ḥaxalan sifan na
i nama i maso a banxin dəen na
⁹ alogo i nama i ya binyen nadangu muxu gbətene
ma,

kininkinintaren yi i ya siimayaan kala

¹⁰ muxune yi lugo i ya nafunla ra,
i ya wanla tənən yi lu muxu gbətə xa.

¹¹ Dənxən na, i fatin na xunna kala,
i fasa, i lu kutunjə,

¹² i a falama nən, i naxa,
“A mi yi rafan n ma nun
muxun xa n xuru,
naxan na yi n sənna fala,
na yi rajaxuma n bəjən ma nən han!

¹³ N mi yi n karaməxəne falane raməma,
n mi yi n tuli matima e xaranna ra.

¹⁴ Iki, n bata fa rajan a ḥaxin na mafureñ
yamaan birin yətagi.”

Iya naxanla xanu

¹⁵ Igen min naxan namaraxi i konni[†]
naxan minima i yətə gbee xəñinna ra.

---

† 5:15: **5.15igen naxan i konni:** Na bunna nən fa fala i ya
naxanla xa rafan i ma benun i xa yalunyañ ligā.

¹⁶ I nama lu i gbee tigi igen‡ naxuyε ayi taa yi
kirane xɔn
a din yamaan malandene ra.

¹⁷ A xa findi i kedenna gbeen na!
ε nun muxu gbεtεye nama a taxun
i mi naxanye kolon.

¹⁸ Ala xa barakan sa i ya tigina fe yi,
i yi sεwa na jaxanla xɔn
i naxan dɔxɔ i ya foningeya waxatini

¹⁹ naxan nayabu alo xεnla,
a fan alo bolena.
I wasa so a tan nin waxatin birin.

A marafanna nama ba i rasεwε mumε!

²⁰ N ma diina,
nanfera gbεtε a jaxanla xɔnla i suxuma?
Nanfera i marafanna fenma jaxalan gbεtε ra
i mi naxan kolon?

²¹ Amasɔtɔ Alatala muxun birin sigati kiin toma,
a kewanle birin nakɔrɔsima.

²² Muxu jaxin kewali jaxine nan a suxuma
a yulubine yi a xidi alo lutina.

²³ Naxan mi nɔε a yetε xurε,
na a yetε faxama nεn.
A daxuya gbeena a ralɔma ayi nεn.

6

Marakolon falane

¹ N ma diina,
xa i bata dε xuiin tongo

---

‡ 5:16: 5.16 A na a fala fa fala “**Tigi igen nama raxuya ayi kirane xɔn**” na bunna nεεn i nama bira jaxanle fɔxɔ ra, na yi a ligi,
i ya diine yi xuya ayi muxune konni yamaan yε fata i ya yalunyaan
na.

i muxu gbetena donla goronna tongo,
 xa i bata layirin xidi muxu gbetena fena nde yi,
² xa i bata i xunna raso fena nde yi i fala xuiin xən
 xa i bata suxu i ya tuli sa xuine xən,
³ nayi i xa ito nan liga
 alogo i xa i yete ba a yi,
 i to bata bira doli kanna ra.
 Siga, i sa i yete magodo,
 i yi i adamadi boden mafan han!
⁴ I nama i matabu,
 i nama i yeeen naxi,
⁵ fanni i munma xunba a yii,
 alo bolena a yete sotoma donson na kii naxan yi,
 alo xəliin naxan a yete bama luti ratixin na.

Marakolonna lan salayaan ma

⁶ I tan muxu narixina,
 sa dondonla mato.
 I miri a fe raba kiin ma,
 i yi fekolonna nde sətə.
⁷ Manga yo mi dondonla xun na,
 a xun mato muxu mi na,
 kuntigi mi a ma.
⁸ Anu, a donseen namarama a waxatini,
 a balon malanma se xaba waxatini.
⁹ I tan muxu narixina,
 i luma saxi han waxatin mundun yi?
 I kelima xixənli waxatin mundun yi?
¹⁰ I na i sa,
 yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
 i xi ndedi,
 i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
¹¹ yiigelitəyaan yi baga i ma

alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muñadena.

Xaxilitaren napanna

¹² Muxun naxan wule falane tima
fuyantenna na a ra,
muxu xaxilitarena.

¹³ A yεne magirama bodene yanfadeni,
a lanfane rakolon a sanne ra wundoni,
a yiine maliga.

¹⁴ Tinxintareyaan nan a bøjneni.
A fe ḡaxini tønma waxatin birin,
a yεngεne rakelima.

¹⁵ Nanara, gbalona a søtøma nøn xulen,
a halagi sanja ma kedenni a yigitegε.

Naxan mi rafan Ala ma

¹⁶ Se sennin nan na
naxanye rajaxu Alatala ma,
han se solofer
a mi tinjøe naxanye ma mumε:

¹⁷ Yεε wasoxine,
wule fala lønne,
søntarene faxa yiine,

¹⁸ bøjnen naxan køte ḡaxini tønma,
sanna naxanye e mafurama siga fe ḡaxi ligadeni,

¹⁹ wule seren naxanye wulen falama,
e nun muxun naxan yεngεne rakelima ngaxake-
denmane tagi.

Marakolonna lan yalunyaan ma

²⁰ N ma diina,
i fafe a yamarine suxu,
i nama i nga xaranna rawole ayi.
²¹ E sa i xaxinli habadan,

e bira i kœ alo ñerena.

²² E tima nœn i yœe ra i ya sigatine yi.
E i kantanma nœn i ya xixœnli,
i na keli, e yi i kawandi.

²³ Amasœtœ yamarini itoe luxi nœn
alo lenpuna,
xaranni ito findixi kœnœnna nan na.
I xuru falan naxan i sœnna yitama i ra,
na i tima siimayaan kiraan nan xœn.

²⁴ E i ratangama nœn jaxalan yalunxin ma
e nun muxu gbœtœna jaxanla fala jaxumœne.

²⁵ I nama kunfa na jaxalan sifan xœn a tofanna ma.
I nama tin a i rakunfa a mato fajin xœn.

²⁶ Amasœtœ yalunden na feen yatœma
buru xun kedenna sareñ nan na,
muxu gbœtœ jaxanla i niin nan fœxœ ra.

²⁷ Muxun nœtœ tœen se nœn a yibaan kui
hali a dugin birin mi gan ba?*

²⁸ Muxun nœtœ sigan tiyœ tœe wolonne fari
hali a sanne mi gan ba?

²⁹ Na luxi nœn
alo muxun na bira muxu gbœtœna jaxanla fœxœ ra,
a na a yiin din a ra,
na feen saranma a ra nœn.

³⁰ Yamaan mi mujaden na jaxuma
xa a seen mujaxi alogo a xa kamœn ba.

³¹ Koni hali na, a na suxu,
fœ a xa a se mujaxin nœxœn fi
dœxœ solofera a yanginna ra,

---

* **6:27: 6.27tœenœna:** Tœenœna yaliunyaan nan ma be. Na bunna nœen
fa fala yaliunyaan muxuna dunuya yi gidin birin nan kalama alo
tœenœna dugin ganma kii naxan yi.

a yii seene birin yi ḥan a konni.

³² Koni xemən naxan na yalunyaan liga

na xaxili mi na.

Naxan na a liga,

a waxi a yete halagi feen nin.

³³ A bənbəma nən, a rayarabi,

a yagin mi bama a ma.

³⁴ Amasətə xəxələnna xemən naxajəma ayi nən,

a nəma a gbeen jəxə,

a mi kininkinjə.

³⁵ A mi yangin yo rasuxə,

a mi dijə,

hali i yanginna fixin na gbo ki yo ki.

7

Marakolonna lan naxalan yalunxina fe ma

¹ N ma diina, n ma falane suxu.

I n ma yamarine suxu.

² N ma yamarine suxu

alogo i xa kisi.

N ma xaranne mara i bəjəni

alo i yə kesəne makantanma kii naxan yi.

³ E xidi i yiin na,

i yi e sa i bəjəni.

⁴ Fe kolonna suxu alo i magiləna,

xaxilimayana alo i kon kaana.

⁵ E i ratangama nən yalunde ḥanaxla ma,

e nun muxu gbətəna ḥanaxla marakunfa falane.

⁶ Ləxəna nde,

n yi tixi n ma banxi foye soden na

n yi tandem matoma,

⁷ n foninge keden nakørøsi banxulan fe kolontarene yε.

Xaxili mi yi na banxulanna ma.

⁸ A yi danguma kiraan xøn,
døanaxan maso naxanla nde konna kira fataden na
a yi danguma a banxin mabinni.

⁹ Sogen godomatøøn nan yi a ra,
køøna a li waxatin naxan yi,
dimin yi so.

¹⁰ Naxanla yi mini a ralandeni,
a maxidixi alo yalundena,
køte naxin yi a bøøneni.

¹¹ Xurutaren nan yi a ra
naxan mi yagima,
a mi luyε a konni mumε!

¹² Waxatina nde, a sa kirane xøn
waxati gbøtε a sa yama malandene yi,
a døxi xømøne yεø ra kira xunne birin na.

¹³ A yi na banxulanna suxu,
a yi a sunbu.
A yi a fala a xa a yεøni yalanxin na, a naxa,

¹⁴ “N bata yi dε xuiin tongo
n xa bøøje xunbeli saraxan ba Ala xa.
To n bata a ba, na suben sa banxini.

¹⁵ Nanara, n bata mini i ralandeni.
N yi i tan nan fenma,
anu n bata i to!

¹⁶ N bata n ma sadeni tøøn bitingan fajine ra,
Misiran yamanan taa dugine.

¹⁷ N bata mirihi latikøønønna sa a ma,
e nun wudi ige xiri naxumεn

nun sinamon wudi ige xiri *ŋaxuməna*.

¹⁸ Fa be, en fa kafu han *xətənni*,
en lu marafanna *ŋaxunni*!

¹⁹ N ma *xəmən* mi banxini,
a bata siga yire makuyeni sigatini.

²⁰ A bata a gbeti saseen xali,
a rafexi,
a mi fama fō kiken na *kəxə*.”

²¹ A to fatan falan *tiyε*,
a yi a mabandun,
a yi a rakunfa
a fala *ŋaxuməne xən*.

²² Sanja ma kedenni,
a yi bira a *fəxə* ra
alo *ningen* naxan sigama a *kəe* raxabadeni,
alo *daxun* naxan xidima
alogo a xa *xuru*,

²³ han xalimakunla yi a *bəjən* *səxən*,
alo *xəliin* naxan so luti ratixin na,
a mi a kolon a niin nan bama.

²⁴ Nanara, n ma diine,
ε tuli mati,
ε n ma fala xuine fe ligə *ε* yeren ma.

²⁵ *ε* *bəjən* nama mayenden
ε bira na *ŋaxalan* *sifan* *fəxə* ra,
ε *lə* ayi a kirane *xən*.

²⁶ A bata muxu wuyaxi rabira.
A bata *xəmən* yaten naxanye faxa,
ne nun gali *senbəmaan* xasabin lan.

²⁷ A banxin findixi gaburun kira yisoxin nan na
siga laxira yi.

8

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

- ¹ Fe kolonna* luxi nən
 alo muxun naxan xinla tima,
 fe famunna xa mi a xuini tema iki ba?
 Ε mi a mεen ba?
- ² Fekolonna tixi yire matexine
 nun kira xunne nan na alo muxuna.
- ³ A sənxəma taan kirane
 nun a so dεene ra, a naxa,
- ⁴ “N na ε tan yamaan nan xilima.
 N falan tima adamadiine birin nan xa.
- ⁵ Ε tan fe kolontarene, ε nəxə lu.
 Ε tan xaxilitarene, ε findi xaxilimane ra.
- ⁶ Ε tuli mati bayo n ma falan kεndε.
 N fala fajine nan tima ε xa.
- ⁷ N dεen nəndin nan falama,
 bayo wule falane rəjaxu n ma.
- ⁸ N dε falane birin tinxin,
 e sese mi findixi wulen na hanma yanfana.
- ⁹ E birin fixa xaxilimaan yεε ra yi.
 Naxanye bata kolonna sətə,
 ne e yatəxi nəndin nan na.
- ¹⁰ Ε n ma xaranna fen dangu gbetin na,
 e nun kolonna dangu xəma kεnden na.
- ¹¹ Amasətə fe kolonna fisə bəxə bun nafunla xa.
 A dangu muxun waxən seene birin na.”
- ¹² “N tan, fe kolonna, n feene famuma.
 N muxun malima a xa kolonna sətə
 a yi feene yε fen.

---

* **8:1: 8.1fe kolonna:** Sandane yireni ito kui, a luxi nən alo fe kolonna yεtεen bata findi muxun na alogo a xa yamaan kawandi.

¹³ Alatala yεεragaxun kui,
fɔ i fe naxin najaxu.

N tan, n wason nun yεtε yigboon nun
kewali naxine nun wule falane rajaxuxi.

¹⁴ N gbeen nan maxadin nun miriya kεndεn na.
N tan nan xaxilimaya yεtεεn na.
N tan nan gbee sεnbεn na.

¹⁵ Mangane mangayaan ligama n tan nan baraka
yi,

kuntigine yi tønne døxø tinxinni.

¹⁶ Yamana kanne nun muxu gbeene
kiti tinxinxin sama n tan nan xøn.

¹⁷ N nafan naxanye ma,
n fan ne rafanma nεn.
Naxanye n fenma,
ne n toma nεn.

¹⁸ N nafunla nun binyen fima e ma nεn,
e nun hεrisigen naxanye buma e nun tinxinyana.

¹⁹ N ma finma seene dangu xεma kεndεn na,
N tønøn naxan fima,
na dangu gbeti kεndεn na.

²⁰ N kira tinxinxin nan xøn,
kiti kεndεn sama naxan xøn.

²¹ N nafan naxanye ma
n kεεn soma nεn ne yii,
n yi e banxine rafe nafunla ra.

²² Alatala n tan nan da a wali føløn na,
benun a wali singe bodene, to mi na ra.

²³ N nafala nεn xabu waxati føløne,
benun dunuja yetεn xa da.

²⁴ N bare, føxø ige yo mi yi na,
tigi mi yi na igene yi minε dεnaxan yi.

²⁵ Benun geyane xa døxø,

benun geyadine xa malan, n yi da.

²⁶ Ala munma yi bəxən nun burunne da,
hanma a gbangbanna xəri singena.

²⁷ A to yi kuyen dama, n yi na,
a to yi koren danna kerendənma tilinna ma,

²⁸ a to kundane sa kore,
a yi senben fi tilin igene xunne ma,

²⁹ a yi danna sa fəxə igen ma
alogo igene nama dangu na ra
a yi bəxən bətən sa.

³⁰ Na waxatini n yi walima a dəxən
alo a yii rafala kuntigin na.

N yi səwaxi ləxə yo ləxə a yətagi,
n naxan a fe ra

³¹ n naxan a dununa daxin na,
a bəxəna.

N yi səwa adamadiine fe yi.”

³² “Iki, n ma diine, ε tuli mati n na.

Səwan na kanna xa,
naxan na bira n ma kiraan fəxə ra.

³³ N nəma ε xuru falane tiyε,

ε tuli mati,

ε yi fe kolonna sətə,

ε nama ε mə a ra.

³⁴ Səwan na kanna xa

naxan na n xuiin name,

naxan na lu n konna də ra ləxən birin
a n ma banxin dəen kantan.

³⁵ Amasətə naxan na n sətə,

na bata siimayaan sətə,

a mən yi Alatala kənən.

³⁶ Koni naxan munma n to,
na a yətə nan tərəma.

Naxan na n naxaxu,
sayaan nan nafan na ma.”

9

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

¹ Fe kolonna^{*} bata sənbətən soloferə masoli,
a banxin ti alo muxuna.

² A bata suben jin,
a minseen nafala,
a donseene dəxə tabanla ra.

³ A bata a walike jaxanle rasiga
e xa sa a xili xuini ito rawanga taan yire matexini,
e naxa,

⁴ “E tan fe kolontarene,
e fa dangu be binni.”

Xaxili mi naxanye ma,
a falani ito ti ne ma, a naxa,

⁵ “E fa n ma donseene don,
e n ma minseen min n naxan nafalaxi.

⁶ E xətə e fe kolontareyaan fəxə ra,
e kisima nən,
nayi e ti xaxilimayaan kiraan xən.”

Xaxilimaan nun wasodena

⁷ Naxan na magele tiin maxadi,
na konbin nan sətəma.
Naxan na muxu jaxin sənna fala a xa,
na tərəma nən.

⁸ I nama magele tiin sənna fala
alogo a nama i rajaxu,
koni i na fe kolonna sənna fala a xa,
a i xanuma nən.

⁹ I na fe kolonna maxadi,

* **9:1: 9.1fe kolonna:** Falani ito kui, fe kolonna bata findi muxun na a yamaan kawandi.

na nde sama nən a fe kolonna fari.
 I na tinxin muxun xaran,
 na a fekolonna nan xun masama.

¹⁰ Fe kolonna fələma Alatala yeeragaxun nan ma.
 Muxu sarijanxine fe kolonna findixi
 xaxilimayaan nan na.

¹¹ N tan fe kolonna,
 n na i siin sogene rawuyama ayi nən,
 n yi jieena ndee sa i ya siimayaan fari.

¹² Xa i findi fe kolonna ra,
 i tan nan a saranna sətəma.
 Xa i findi magele tiin na,
 i tan nan tərə sətəma.

¹³ Xaxilitareyaan luxi nən
 alo naxanla naxan sənxəma.
 Xurutaren na a ra
 naxan mi sese kolon.

¹⁴ A dəxi a banxin də ra,
 taan yire matexini.

¹⁵ A lu dangu muxune xile mənni
 naxanye sigama e yee ra tinxinni.

¹⁶ A naxa, “E tan fe kolontarene,
 e dangu be binni.”

Xaxili mi naxanye ma,
 a ne nan xilima.

¹⁷ A naxa, “Minseen naxan muñaxi
 na nan naxun,
 donseen naxan donxi luxunni
 na nan naxun.”

¹⁸ E mi a kolon a faxa muxune nan mənni,
 a na naxanla a muxu xilixine sigan laxirani.

10

Muluku Sulemani a sandane

¹ Sulemani a sandane ni itoe ra:
Dii fe kolonna a fafe rasewama nən,
koni dii xaxilitarena a nga tərəma nən.

² Nafunla sətəxina a naxin na,
na tənə mi na,
koni tinxinyaan muxun xunbama sayaan nin.

³ Alatala mi tinxin muxune luyə kamən na,
koni a muxu naxine fe nataxine kalama.

⁴ Muxun naxanye mi walima,
ne yiigelitəyaan nan xilima,
koni muxun naxanye tan walima,
ne nafunla nan sətəma.

⁵ Muxun naxan se xabaxine malanma a waxatini,
xaxilimaan nan na kanna ra,
koni naxan xima se xaba waxatini,
yagin nan na kanna xa.

⁶ Tinxin muxune barakan nan xilima e yetə ma.
Koni muxu naxine fala xuine gbalo feene nan
luxunma.

⁷ Tinxin muxune fe na rabira muxune ma,
e dubama nən e xa,
koni muxu naxine xili kalama nən
alo se kunxina.

⁸ Fe kolonna muxun naxan bəjəni,
na tinma nən yamarine ma.
Koni xaxilitare falane muxun naxan də,

bənən na kanna xa.

⁹ Fε mi muxun naxan sigati kii ra,
na kanna ratangaxi.

Koni naxan sigan tima tinxintareyaan kiraan xɔn,
na fe makenenma nən.

¹⁰ Muxun naxan a yεen magirama bodene yan-fadeni,
na yamaan nan tɔrɔma.

Koni xaxilitare falane muxun naxan dε,
bənən na kanna xa.

¹¹ Tixin muxuna falane fama nii rakisin nan na.
Koni muxu naxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

¹² Xɔnnantenaan yεngene nan nakelima,
koni xanuntenyaan hakene birin nan njanma.

¹³ Fe kolonna famuma xaxilimana falane nin,
koni xaxili mi muxun naxan ma,
bosaan nan na kanna xa.

¹⁴ Fekolonne kolonna nan namarama,
koni xaxilitarene falan kalan nan tima xulen.

¹⁵ Nafulu kanna sɔtɔ seene nan a ratangama
alo taa makantaxina.
Koni yiigelitɔyaan nan senbetarene kalama.

¹⁶ Tixin muxune saranna nan nii rakisin na.
Koni muxu naxina a sɔtɔ seene nan tongoma,
a yulubin liga.

¹⁷ Muxun naxan a xuru falane ramεma,

na sigan nii rakisin kiraan nan xən.
 Koni, muxun naxan sən falama a xa,
 a mi a suxu, na ləma ayi nən.

¹⁸ Nafigin nan xənnantyaan luxunma.
 Koni xaxilitaren nan xili kala falane raxuyama
 ayi.

¹⁹ Falan na wuya ayi,
 hakən fan mi ḡanma.
 Nayi, xaxilimaan nan a dəen suxuma.

²⁰ Tinxin muxuna falane dangu gbeti gbeen na.
 Koni muxu ḡaxin bəjə yi feen tənən mi na.

²¹ Tinxin muxuna falan tənən muxu gbegbe ma,
 anu, xaxilitarene faxama
 bayo e mi e mirima.

²² Nafunla sətəma Alatala barakan nin.
 A mi tərəya yo sama a fari.

²³ Fe ḡaxi ligan findixi sabaan nan na xaxilitaren
 yii.
 Koni xaxilimayaan findixi səwan nan na xaxili-
 maan yii.

²⁴ Muxu ḡaxin gaxuma naxan yee ra,
 na a sətəma nən.
 Koni tinxin muxun tan a waxən feene nan sətəma.

²⁵ Foye gbeen neen fa dangu,
 muxu ḡaxine bata raxəri,
 koni tinxin muxun luma nən habadan.

²⁶ Muluxunna *ŋinne ramuluxunma*,
tutin fan yεεne tɔrɔma,
muxu narixin fan na kii nin a xε muxun xa.

²⁷ Alatala *yεεragaxun muxune siimayaan*
xɔnkuyama ayi,
*koni muxu *ŋaxine siin* *ŋanma nεn sinma**.

²⁸ Tinxin muxune xaxili tixi *sewan nan na*,
*koni muxu *ŋaxine yigin* kalama nεn*.

²⁹ Alatalaa kiraan findixi *yigiyaden nan na tinxin*
muxune xa,
*koni a fe *ŋaxi rabane* kalama nεn*.

³⁰ Sese mi tinxin muxun nabirε,
*koni muxu *ŋaxine mi nøe luyε yamanani**.

³¹ Xaxilima falane minima tinxin muxun nan dε.
Koni wule falane lenne xabama a ra nεn.

³² Xa tinxin muxun falan ti,
fanna na a ra,
*koni muxu *ŋaxine dεen fe* *ŋaxin nan falama**.

11

¹ Sikeela naxan muxun mayendenma
*na findixi fe *ŋaxin nan na Alatala yεε ra yi**.
Koni ligase sensenne a kεnεnxi.

² Wason fama marajaxun nan na.
Koni yεtε magodon fama fe kolonna nan na.

³ Muxu fajine fətareya wanle nan e tima kira fajin
xən.

Koni yanfanterenne tinxintareyaan nan e halagima.

⁴ Sese mi nafunla ra Ala kiti sa ləxəni.

Koni tinxinna nan muxune xunbama sayaan ma.

⁵ Səntarene tinxinyaan nan e kiraan fixama.

Koni fe paxin nan muxu paxin nabirama.

⁶ Muxu fajine tinxinyaan nan e xunbama,

koni kunfa paxine findima lutı ratixin nan na
yanfanterenne yee ra.

⁷ Muxu paxin na faxa,

a yigin birin bata kala,

a xaxili tixi sənbən naxan na,

na bata lə ayi.

⁸ Muxu tinxinxin xunbama nən a tərəyani,

na tərəyaan yi sa muxu paxin sətə a funfuni.

⁹ Ala kolontarena a adamadi bodene halagima a
fala xuiin nan na.

Koni tinxin muxune xunbama e fe kolonna nan
xən.

¹⁰ Xa tinxin muxune səwa,

taan birin nan paxanma.

Koni muxu paxine na faxa,

paxapaxan nan na ra.

¹¹ Taan sabatima muxu fajine duban nan xən.

Koni a kalama nən muxu paxine də xuiin ma.

¹² Naxan na a adamadi boden naŋaxu,
na xaxili mi na.
Koni xaxilimana a dunduma nən.

¹³ Mafala tiin wundo feene nan naminima
kənənni.
Koni lannaya muxuna e ramarama nən.

¹⁴ Xa maxadin mi na,
yamaan birama nən.
Koni kisin na a ra
xa kawandi muxune wuya ayi.

¹⁵ Naxan na a bodena donla goronna tongo,
na tərəma nən yati.
Koni naxan na tondi na də xui sifane ma,
na kanna luma makantanna nin.

¹⁶ Naxalan fajin binyen nan sətəma.
Koni xajəden tan nafunla nan sətəma.

¹⁷ Lannaya muxuna a yətə nan malima.
Koni kininkintarena a yətə nan tərəma.

¹⁸ Muxu jaŋine walima nən fuu!
Koni naxan na tinxinyaan ligā,
na saran kəndən nan sətəma.

¹⁹ Tinxinyaan fama nii rakisin nan na.
Koni naxan na lu fe jaŋin foŋɔ ra,
na faxama nən.

²⁰ Muxu boŋe jaŋine mi rafan Alatala ma.
Koni fe mi naxanye sigati ki ra,
ne nan a kənənxi.

21 Muxu *ŋaxine saranma nən e kewanle ra.*
Koni *tinxin muxune xunbama nən.*

22 Naxalan *tofajin na findi xaxilitaren na,*
na luxi nən alo xema wuredin xəsen jəeən na.

23 Tixin *muxun waxən feen nan fe fajin na,*
*koni muxu *ŋaxine natan nan xələn na.**

24 Muxuna *ndee kiin tima*
e findi nafulu kanne ra,
gbeteye yi kuma ayi,
e findi yiigelitəne ra.

25 Muxun *naxan luma dubə bonne xa,*
na bannama nən.
Naxan *bonne nii yifanma e ma,*
na fan nii yifanma a ma nən.

26 Naxan *na maala malan,*
a tondi a matiyε,
yamaan na dangama nən.
Koni *naxan na a mati,*
yamaan dubama nən na fan xa.

27 Naxan *na fe fajin fen*
na rafan muxune ma.
Koni *naxan na fe *ŋaxin fen,**
na yati a sətəma nən.

28 Naxan *na la a nafunle ra,*
na birama nən.
Koni *tinxin muxune sabatima nən*
*alo *ŋəxəndena.**

²⁹ Naxan na a denbayaan tɔrɔ
na mi kɛɛ sɔtɔma fɔ foyena.
Xaxilitarene luma nɛn fe kolonne konyiyani.

³⁰ Tinxin muxune kɛwanle luxi nɛn
alo siimaya wudina.
Fe kolonna naxan yi,
na muxune niin nan nakisima.

³¹ Tinxin muxuna a saranna sɔtɔma dunuja yi,
e faxi fa muxu naxine nun yulubi kanne.

12

¹ Xurun nafan naxan ma,
fe kolonna fan nafan na kanna ma.
Naxan mi tinqne bonne xa a sɔnna fala a xa,
xaxilitaren nan na kanna ra.

² Muxu fajin Alatala kɛnɛnma.
Koni Alatala kɔtade naxin yalagima nɛn.

³ Muxun mi sabatima fe naxin xɔn.
Koni tinxin muxune salenne bitinma nɛn ken.

⁴ Naxalan kɛndɛn nan a xɛmɛna xunna kenla ra.
Koni naxalan yagitaren luxi nɛn a xɛmɛn xa
alo xɔri xɔlɛ furena.

⁵ Tinxin muxune miriyane findixi kitit kɛndɛn nan
na.
Koni muxu naxine fe yitɔnxine yanfan nan tima.

⁶ Muxu naxine falane findixi faxa ti woson nan na.
Koni muxu fajine dɛ xuina e xunbama nɛn.

⁷ Muxu *naxine* na bira,
e *raxɔrima* nən.
Koni *tixinin* muxune denbayaan sabatima nən.

⁸ Muxun *matɔxɔma* a *xaxilimayaan* nan ma fe ra.
Koni *naxan* *bɔŋɛ naxu*,
na *raŋaxuma* nən.

⁹ A *fisa walikɛ* keden yi lu i yii,
i lu *muxudiyani*,
benun i xa i *yɛtɛ* findi muxu *gbeen* na,
donseen yi dasa i ma.

¹⁰ *Tixinin* muxuna a *yengi dɔxɔma* a *xuruseene* xən
nən.
Koni *kininkinin* mi muxu *naxine* yi mumɛ!

¹¹ Naxan na a *bɔxɔn* nawali,
na *lugoma* nən.
Koni *naxan* na bira fe *fuune* fɔxɔ ra,
na *xaxili* mi na.

¹² Muxu *naxine* *kunfama* se *mujaxine* nan xən.
Koni *tixinin* muxune salenne sabatin nən.

¹³ Muxu *naxina* *hakɛ* *falane* a *suxuma* nən
alo luti *ratixina*.
Koni *tixinin* muxun *futuxuluma* nən tərɔyaan yii.

¹⁴ Muxun *fala* *xuiin* nan a *ralugoma* se *fajine* ra,
a *wali* xənna yi findi a *saranna* ra.

¹⁵ Xaxilitarena a *yɛtɛ* *sigati* kiin nan *yatɛxi* kira
kɛndən na.

Koni fe kolonna nan a tuli matima maxadi xuine ra.

¹⁶ Xaxilitarena a xələn mayitama nən mafurən.
Koni xaxilimaan yagi feen suturama nən.

¹⁷ Naxan na sereyaan ba jəndini,
na tinxinna nan fenma.
Koni wule seren yanfan nan tima.

¹⁸ Naxan na falan ti a xunna yi,
na muxune bəjən nan kalama
alo dəgəmaan nan səgən tima.
Koni fe kolonne falane dandanna nan tima.

¹⁹ Nəndin luma nən habadan.
Koni wulen sii mi na.

²⁰ Naxanye fe jaxine yitənma,
yanfan nan ne bəjəni.
Koni səwan na kanna xa
naxan bəjəe xunbenla rasoma.

²¹ Fe jaxi yo mi tinxin muxune liyε.
Koni fe jaxin nan muxu jaxin sətəma han a wasa.

²² Wule falane mi rafan Alatala ma.
Koni jəndi falane rafan a ma.

²³ Xaxilimana a kolonna luxunma nən.
Koni xaxilitarene e daxuyaan nawangama nən.

²⁴ Naxanye walima a xədəxən na,
ne mangayaan sətəma nən.
Koni salantenna rajanma konyiyaan nin.

²⁵ Kontəfinla muxun bəjən tərəma nən.
Koni fala fajina a rasewama nən.

²⁶ Tinxin muxun findixi yεεratiin nan na a xəyin
xa.
Koni muxu naxine kirana e raləma ayi nən.

²⁷ Salantenna na mini donsoyani,
a mi sube gan dixin sətε.
Koni naxan walima a xədəxən na,
na se kəndən nan sətəma.

²⁸ Siimayaan sətəma tinxinna kiraan nan xən.
Na kiraan mi tinxinxi sayaan na.

13

¹ Diine fafe nəma e xuru falane tiyε
xaxilimane e tuli matima a ra nən.
Koni magele tiin na maxadi,
a mi na raməma.

² Muxun balo fajin sətəma a fala xuine nan xən.
Koni tinxintarene kunfaxyi gbalon nan xən.

³ Naxan na a dəεn suxu,
na a niin natangama nən.
Naxan falan tima naxi ra,
na bənən nan fenma a yεtε xa.

⁴ Muxu narixin kunfama seene xən
anu sese mi a yii.
Koni naxanye walima,
ne wasama nən feu.

⁵ Wulen najaxu tinxin muxun ma.
 Koni muxu *ŋ*axin xunna godon nun yagin nan
 xilima a *yεtε* ma.

⁶ F_E mi naxan sigati ki ra,
 tinxinyaan na rakantanma n_En.
 Koni fe *ŋ*axin nan yulubit_On nabirama.

⁷ Muxuna nde a *yεtε* findima se kanna ra,
 anu sese mi a yii.
 Muxu *gbεtε* a *yεtε* findima setaren na,
 anu nafulu gbeena a yii.

⁸ Muxuna nafunla n_Eε a xunb_E n_En.
 Anu, muxune mi e k_Enk_Ema yiigelite_On tan ma.

⁹ Tixin muxune luma *sewan* nin k_En_Enyani.
 Koni muxu *ŋ*axine luxi n_En alo lenpun na tu.

¹⁰ Wason *yεngεne* nan nakelima.
 Koni naxanye e tuli matima maxadi xuine ra,
 fe kolonyaan ne nin.

¹¹ Seen naxanye *sötəxi* a *ŋ*axin na mafuren,
 ne *sigan* *ŋanŋε* n_En.
 Koni naxanye *sötəxi* a *fajin* na ndedi ndedi,
 ne xun masama n_En.

¹² Yigi makuyen muxun tunnax_Ol_Oma a ma n_En.
 Koni muxun wax_On feen na lig_Oa a xa,
 na a nii yifanma a ma n_En
 alo siimaya wudin *yεtεna*.

¹³ Naxan na a me_E maxadi xuiin na,

na kanna a saranna sətəma nən.
 Naxan fan na yamarin suxu,
 na fan a saranna sətəma nən.

¹⁴ Fe kolonne xaranna fama nii rakisin nan na,
 a muxun ba sayaan lutin na.

¹⁵ Xaxilimaan muxune kənən.
 Koni yanfantenna kiraan mi rəjanma a ma.

¹⁶ Xaxilimaan feen ligama a kolonna nan xən.
 Koni xaxilitarena a daxuyaan nan nawangama.

¹⁷ Xəra jaxin birama kəntəfinla nin.
 Koni xəra tinxinxin dandanna nan tima.

¹⁸ Naxan mi a tuli matiyə a xuru falane ra,
 na yiigelitəyaan nun yagin sətəma nən.
 Koni naxan na a tuli mati a sənna fala muxune ra,
 na binyama nən.

¹⁹ Muxun waxən feen na ligə,
 na a nii yifanma a ma nən.
 Koni a mi rafan xaxilitarene ma,
 e xətə fe jaxin fəxə ra.

²⁰ Naxan nun fekolonne sigan tima,
 na fe kolonna tima nən.
 Koni xaxilitarene xəyine tərəma nən.

²¹ Tərəyaan yulubitən nan fəxə ra.
 Koni hərin nan tinxin muxun saranna ra.

²² Muxu fajin kənən luma a mamandenne yəe ra
 nən.

Koni yulubitəna nafunle sa findima tinxin mux-
une nan gbee ra.

²³ Yiigelitəne xεen naxan bima na donse gbeen nan
fima.

Koni kitı sa kobina a birin naminima nεn.

²⁴ Naxan mi a diin bulanma a sənne ma,
na kanna diin mi rafan a ma.

Koni naxan a diin xanuxi,
na kanna a xuruma nεn.

²⁵ Tinxin muxuna a dəgema nεn han a lugo.
Koni muxu naxin luma nεn kamən na tun.

14

¹ Naxalan xaxilimana a denbayani tənma nεn,
koni xaxilitarena a gbeen kalama nεn a yεtə ra.

² Naxan sigati kiin fan,
na gaxuma Alatala nan yεe ra.

Koni naxan sigan tima tinxintareyani,
na Ala rajaxuma nεn.

³ Wason nan sabatixi xaxilitaren dε,
koni fekolonne falane e rakantanma nεn.

⁴ Xa tura mi na, sagani gelima nεn,
bayo ningen fangan nan xεe biin tənən gboma ayi.

⁵ Sere tinxinxin mi wulen falama,
koni wule seren wulen nan falama.

⁶ Magele tiin fe kolonna fenma nεn,
a mi a toma.

Koni fe kolonna sotən mi raxələ xaxilimaan xən.

⁷ I makuya xaxilitaren na,
amasətə fe kolonna falan mi a də.

⁸ Xaxilimana a mirima a sigati kiin nan ma,
na nan a fe kolonna ra.
Koni xaxilitaren yanfan naxanye soma,
ne nan a daxuyaan na.

⁹ Tagi yitənna bətə mi xaxilitarene xa,
koni jənige fəniyaan toma muxu fəjine nan tagi.

¹⁰ Muxun nan a bəjən xələ feen kolon,
muxu gbətə mi nəe a sewan fan kolonjə.

¹¹ Muxu jəxine banxin kalama nən.
Koni muxu fəjine bubun sabatima nən.

¹² Kirana nde tinxin adamadiin yee ra yi,
koni a rajənma sayaan nan ma.

¹³ Muxun gele nən, a bəjən tərəxi,
dənxən na sewan yi findi sunun na.

¹⁴ Dənkəleyataren wasama nən a kəwanle tənən na,
koni muxu fəjin fisa a xa.

¹⁵ Fe kolontaren la fena ngaan na,
koni xaxilimana a mirima nən a sigati kiin ma.

¹⁶ Fekolonna gaxun fe jəxin na nən,
a masiga a ra,
koni xaxilitaren susuma a ra nən,
a so a yi.

17 Naxan xələn mafurən,
na xaxilitareyaan nan ligama,
kötade naxin nañaxu muxune ma.

18 Kəməyaan nan fe kolontarene yii e kəen na,
koni kolonna luxi
alo xaxilimane mangaya taxamaseri kəmətina.

19 Muxu naxine e mafelenma muxu fajine nan
bun ma,
fe naxi rabane yi lu tinxin muxune dəen na.

20 Yiigelitəjn nañaxu hali a lanfane ma,
koni nafulu kanna xəyine wuya.

21 Naxan a adamadi boden nañaxuma,
hakə kanna nan na ra.
Koni səwan na kanna xa
naxan kininkininma yiigelitəne ma.

22 Naxanye fe naxini tənma,
ne mi ləma ayi ba?
Koni naxanye fe fajin mirima,
hinanna nun lannayaan ne nan xa.

23 Tənən wali xədəxə birin yi
koni falan gbansanna fama yiigelitəyaan nan na.

24 Nafunla luxi nən
alo fekolonne mangaya taxamaseri kəmətina,
koni xaxilitarene daxuyaan nañanma daxuyaan
nan ma.

25 Sere nəndi falan muxune niine rakisima,
koni wule seren yanfan nan soma.

²⁶ Naxan gaxuxi Alatala yεε ra,
na ratangaxi,
yigiyadene a diine xa.

²⁷ Siimayaan binla nan Alatala yεεragaxun na,
a muxun bama nεn sayaan lutin na.

²⁸ Yamaan na gbo ayi,
mangana binyen nan na ra,
yamaan na xurunjε ayi,
kalan nan na ra mangan ma.

²⁹ Naxan diŋa, na famunna gbo.
Koni naxan xələn xulen,
na a xaxilitareyaan nan mayitama.

³⁰ Bəŋε xunbenla nan kεndεyaan na fatin xa.
Koni xəxələnna findixi furen nan na fatini.

³¹ Naxan na sεnbetarene jaxankata,
na e da mangan nan na jaxuxi.
Koni naxan na hinan tɔrɔ muxune ra,
na bata Ala binya.

³² Muxu jaxina wali jaxin nan a rabirama,
koni hali sayaan tinxin muxun li,
a yigiyaden sətəma nεn.

³³ Fe kolonna xaxilimaan nan bəŋε yi,
koni hali xaxilitarene yε, a makenεnxi.

³⁴ Tinxinyaan nan yamanan nasabatima,
koni yulubin findixi yagin nan na siyane ma.

³⁵ Walikε xaxilimaan nafan mangan ma,
koni naxan marayagin tima,
a xələma nən na ma.

15

¹ Yabi fajin xələn ḡanma nən,
koni fala xələn xələn fari saan nən.

² Fe kolonne falane kolonna nan senbe soma,
koni daxuya falan nan minima xaxilitaren də han!

³ Alatala yeeen yiren birin na,
a muxu ḡaxine nun muxu fajine rakərəsima.

⁴ Fala fajin luxi nən alo siimaya wudina,
koni yanfantena falan muxun niin nan tərəma.

⁵ Xaxilitaren fafe a kawandi xuiin mi rafan a ma,
koni naxan a tuli matima a sənna fala muxun na,
xaxilimaan nan na ra.

⁶ Nafulu gbeen luma nən tinxin muxuna banxini,
koni muxu ḡaxine sətə seen fama kəntəfinla nan
na.

⁷ Fe kolonne falane kolonna nan naxuyama ayi,
koni xaxilitarene bəjən mi na kiini.

⁸ Muxu ḡaxine saraxan findixi haramun nan na
Alatala xa,
koni muxu fajine maxandin nafan Alatala ma.

⁹ Muxu ḡaxine kiraan naṛaxu Alatala ma.
Koni naxan tinxinna fenma na rafan a ma.

10 Naxan na kiraan bejin,
na kanna xuruma nən ki xədexəni.
A mi rafan naxan ma a sənna xa fala,
na kanna faxama nən.

11 Alatala laxira nun yahannama yiren birin toma,
e faxi fa naxan muxun bəjəni!

12 Maxadin mi rafan magele tiin ma,
a mi sigama fekolonne fəma.

13 Səwan yətagini yalanma nən,
koni nii yifərən fama bəjəne kalan nan xən.

14 Xaxilimaan kolonna nan fenma a bəjəni.
Koni daxuya falan nan tun xaxilitaren də.

15 Yiigelitəne siimayaan findixi tərən nan na,
koni naxan bəjəne səwaxi,
na luma naxanxi nən waxatin birin.

16 A fisa i ndedi sətə i lu Alatala yəəragaxuni,
benun i xa nafulu gbeen sətə kəntəfinli.

17 Bogi seene gbansanna donna fisa xanunten-
mane tagi,
dangu jinge raturaxin suben donna ra
xənnantenyani.

18 Muxu bəjəne gbeen yəngən nan nakelima.
Koni muxu dijaxin tan yəngən naxunbelima nən.

19 Muxu narixina kiraan nafexi jənle nan na,
koni muxu fajina kiraan malaxun nən.

- 20** Dii xaxilimana a baba rasewama nən,
koni xaxilitarena a nga xurunma nən.
- 21** Xaxilitareyaan findixi səwan nan na xaxilitaren
xa,
koni xaxilimana kiraan tinxin nən.
- 22** Maxaditareyaan nan fe yitənxine kalama,
koni e sənəyama nən xa maxadi tiine wuya.
- 23** Səwan na ra muxun xa,
a na yabi fajin ti.
Falan naxan tima a waxatini,
na tənən gbo han!
- 24** Xaxilimana dunuŋa yi gidin kiraan tema nən
han kore xənna,
a yi a tanga laxira ma.
- 25** Alatala wasodene banxine rabirama nən,
koni a kaja giləna bəxən danne luma nən e kiini.
- 26** Miriya ḡaxine mi rafan Alatala ma,
koni fala fajine sarijan.
- 27** Tənə sətə ki ḡaxin nafan naxan ma,
na kanna gbalon nan nasoma a denbayani,
koni naxan mi dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na siimayaan sətəma nən.
- 28** Tinxin muxuna a mirima nən,
benun a xa yabin ti,
koni muxu ḡaxin fala ḡaxine nan tima han!
- 29** Alatala makuya muxu ḡaxine ra,

koni a tinxin muxune maxandi xuine ramεma
nεn.

30 Yεε yiyalanna muxune bøjen nan nasewama,
xεrayaan fala fajin muxun sεnbε soma nεn.

31 Naxan na a tuli mati maxadi xuine ra
naxanye muxun nakisima,
na kanna luma nεn fe kolonne yε.

32 Naxan na tondi xure,
na mi rafan a yetεn ma,
koni naxan na a tuli mati a sønna fala muxune ra,
na xaxinla nan søtøma.

33 Fe kolonna søtøma Alatala yεεragaxun nin,
yetε magodon nan fama binyen na.

16

1 Adamadiin feene natama a bøjeni nεn,
koni Alatala nan feene ragidima.

2 Muxuna kirane birin sarijan a yetε yεε ra yi,
koni Alatala nan muxun kui feene fεsεfεsεma.

3 I ya wanle taxu Alatala ra,
alogo e xa sønøya.

4 Bunna Alatala kεwanle birin na,
hali muxu jnaxina,
a daxi gbalø løxøn nan yεε ra.

5 Muxu wasoxine rajaxu Alatala ma,
a e fe jnaxin saranma e ra nεn yati.

⁶ Muxun hakən mafeluma hinanna nun lan-nayaan nan xən.
 Muxuna a masigama fe jaxin na Alatala yεeragaxun nin.

⁷ Xa muxun sigati kiin nafan Alatala ma,
 a lanna rasoe hali e nun a yaxune tagi.

⁸ A lan ndedi yi lu i yii tinxinni,
 benun tənə gbeena tinxintareyani.

⁹ Muxuna a siga kiraan natama a bɔŋeni nən,
 koni Alatala nan a sanna tidene ragidima.

¹⁰ Mangana Alaa falane nan tima,
 a mi kitin sə tinxintareyani.

¹¹ Sikeli tinxinxine birin fataxi Alatala nan na.
 A tan nan wali xɔri ligaseene birin na.

¹² Kewali jaxine mi rafan mangane ma,
 bayo tinxinna nan e mangayaan sənbə̄ soma.

¹³ Tixin muxuna falan nafan mangane ma,
 jəndi falan nafan e ma.

¹⁴ Mangana xələn faxan nan tima,
 koni xaxilimaan fatan a raxunbelə.

¹⁵ Mangan na sewa,
 siimayaan na a ra,
 a fanna luxi nən
 alo kundaan naxan fama tulen na.

¹⁶ Fe kolonna sətən tənən gbo

dangu x̊emaan na pon!
Xaxilimayaan s̊ot̊on fisa gbetin xa ki faji!

17 Muxu fajine kiraan mi sigama fe naxin mabinni.

Naxan na a yengi d̊əx̊ə a sigati kiin x̊ən,
na a niin nakantanma nən.

18 Kalan fama wason nan x̊ən.

Naxan na a yεt̊e yite,
na fe godomat̊ən nan na ra.

19 A fisa i lu magodoni yiigelit̊əne yε,
benun ε nun wasodene xa se muñaxine yitaxun.

20 Naxan na a miri ki faji,
na h̊erin s̊ot̊oma nən.
Sewan na kanna xa
naxan na a yigi sa Alatala yi.

21 Fekolonna naxanye b̊əj̊e yi
a falama nən ne ma a xaxilimane,
fala fajin xaxinla nan xun masama.

22 Siimayaan binla nan xaxilimayaan na xaxilimane xa.
Xaxilitareyaan nan xaxilitarene naxankatan na.

23 Fe kolonne b̊əj̊en nan fala fajin naminima e d̊ε,
xaxilimaya falane nan e d̊ε.

24 Fala fajine findixi kumin nan na,
e naxun muxun niini
e soma han muxun x̊onne alo senna.

25 Kirana nde tinxin adamadiin yee ra yi,
koni a rajaranma sayaan nan ma.

26 Walikεen kuiin nan a rawεkilema wanla ma,
kamen yi a karahan a xa lu wale.

27 Fuyantenna fe naxini tønma,
a dεen muxune ganma alo halagi ti tεena.

28 Muxu naxin matandi feene nan nakelima,
nafigin fan xøyimane yitaxunma nεn.

29 Gbalotøna a adamadi boden nakunfama nεn,
a yi a ti kira naxin xøn.

30 Naxan a yεen magirama,
na fe naxini tønma.
Naxan a dε kidin xinma,
na bata yelin fe naxin ligε.

31 Xunsexε fixεne luxi nεn
alo mangaya kømøti binyena,
naxan søtøma tinxinyaan kiraan xøn.

32 Muxu dijixin fisa yεngε so senbøemaan xa.
A fisa muxun xa a yεtε suxu,
benun a xa taana nde suxu.

33 Masensøn ti seene bama adamadina yiibaan
nin,
koni Alatala nan a feene birin nagidima.

benun banxin xa rafe suben na lantareyani.

² Walike xaxilimaan fisa wali kanna diin xa,
naxan yagi feen nabama.

Na walike sifan keen sotoma nən na denbayani.

³ Gbetin nun xəmaan nasənsənma sulun təen nan
na,*
koni Alatala nan adamadiine bɔjən fəsəfəsəma.

⁴ Fe naxi rabaan fala naxin nan naməma.
Wule falana a tuli matima fala xəlen nan na.

⁵ Naxan na yiigelitən magele
na bata yiigelitəne dali mangan nayelefū.
Naxan na sewa a bodena tərən na,
na feen saranma na kanna ra nən.

⁶ Mamandenner findixi fonne xunna kenla nan na.
Fafane fan findixi diine xunnayerenna nan na.

⁷ Yetə yigbo falane mi daxa kəmən de,
wulen fan mi lan mangan de.

⁸ Finma seen luxi nən
alo xiriyana a fi muxun xa.
A na siga dəde, a feene sənəyama nən.

⁹ Naxan muxune mafeluma e hakən na,
na xanuntenyaan nan fenma.
Koni naxan luma muxune hakəne fe rabirə e ma,
na xəyimane taxunma nən.

---

* **17:3: 17.3Sulun təen** mən falama yirena nde yi fa fala “**Furu təenə**.”

10 Maxadi keden peen xaxilimaan maliyε
dangu bosaan yε kεmε ra xaxilitaren ma.

11 Fe ḡaxi rabaan murutεn nan tun fenma,
koni xεra kininkinintaren sigama nεn a xili ma.

12 A fisa i naralan sube xajεn na
naxan ma diiyε baxi a yiι,
benun i xa naralan xaxilitaren na a
xaxilitareyani.

13 Naxan na fe fajin ḡoxε fe ḡaxin na
fe ḡaxin mi a masigε na kanna banxin na mumε.

14 Fe matandi rakenla luxi nεn
alo i na igen nati gbiligbinla bø a ra.
A yi fisa i yi na feen lu na,
benun yεngεn xa bira ayi.

15 Naxan yoon fima kala tiin ma
e nun naxan tinxin muxun yalagima
ne firinna sese mi rafan Alatala ma.

16 Gbetin tɔnɔn nanse ra xaxilitaren yiι?
A mi na rawalima fe kolonna sɔtɔ feen na.
A xaxili yo mi na.

17 Muxun xεyina a xanuxi waxatin birin.
Muxuna ngaxakedenna daxi tɔrɔ waxatine nan
ma fe ra.

18 Xaxilitaren nan muxu gbεtεna donla goronna
tongoma,
a yi a yεtε dɔxε tolimani a xa.

¹⁹ Yengen nafan naxan ma,
haken fan nafan na kanna ma.
Naxan na a yete yigbo,
na gbalon nan fɔxɔ ra.

20 Bənə naxin mi hərin sətəma.
Naxan fala tinxintaren tima,
na biran tərən nin.

21 Naxan na xaxilitaren bari,
na yagima nən,
kəmən baba mi səwama.

²² Bɔ̄ne sewaxin kəndəyaan nan nasɔ̄nɔyama, koni nii fɔ̄ren fatin soma a ra n̄en.

²⁴ Xaxilimaan biraxi fe kolonna nan fɔxɔ ra,
koni xaxilitarena a yɛɛne rasigama bɔxɔn nan xun
xɔn.

25 Dii xaxilitarena a baba raxələma nən
a findi xələn na a nga xa.

26 A mi lan tinxin muxun xa yangin.
Sariya mi a ra muxu kendən yi bulan.

27 Naxan na a deen suxu,
na bata fe kolonna sotø.
Xaxilimaan sabari nən.

²⁸ Hali xaxilitaren yatexi fekolonna ra, xa a sabari.

Xaxilimana a dεen suxε nεn.

18

¹ Muxun naxan a danna,
na tønøn fenma a yεtε nan xa.
A bøjøn tema nεn xaxilimaya falane birin ma.

² Fe famunna bøtε mi xaxilitaren xa,
fø a yεtε miriyane fala fena.

³ Muxu jaxin na fa,
marajaxun fan yi fa.
Konbin fama yagin nan na.

⁴ Adamadiine falane luxi nεn
alo tilinna,
koni fe kolonna luxi nεn
alo tigi igen naxan tema ayi.

⁵ A mi lan muxu jaxin xa rafisa bodene xa,
hanma muxun yi tondi kit i kεndεn sε tinxin
muxun xa.

⁶ Xaxilitarena falane fe matandin nan nakelima,
a bønbø a dε xuiin ma.

⁷ Xaxilitaren dεna a halagima nεn,
a fala xuine findixi luti ratixin nan na a xa.

⁸ Nafigina falane luxi nεn
alo donse jaxumεn
naxan godon muxun kui.

⁹ Naxan tunnaxølø a wanli
na nun se kalan birin muxu keden.

¹⁰ Alatala xinla muxun natangama
alo yin barakaxina,
tinxin muxuna a gima nən a siga a kui,
a lu makantanni.

¹¹ Nafulu kanna kəen findixi a taa makantanxin
nan na.
A miriyani, yinna na a ra naxan mi nəε kale.

¹² Muxuna wasona a xalin kalan nan ma,
koni binyen sətəma yətə magodon nan xən.

¹³ Naxan yabin tima benun a xa a tuli mati,
daxuyaan nan na ra, e nun yagina!

¹⁴ Muxuna limaniyaan nan a malima a furen.
Koni xa a nii yifərə a ma,
nde a rasewama?

¹⁵ Xaxilimaan fe kolonna nan sətəma a bəjəni.
Fekolonne e tuli matima fe kolonna nan na.

¹⁶ Finma seen kiraan nan nabima a fi muxun yee
ra,
siga muxu gbeene fəma.

¹⁷ Naxan singe na a yaxaseri masa,
na maliga yo kannra,
han a yəngəfaan yi fa maxədinna ti.

¹⁸ Masenseenna sənxə sənxəne raxunbelima nən,
a yəngene jan senbəmane tagi.

¹⁹ Xa muxuna a ngaxakedenna konbi
na bəjən xədəxəma ayi nən a ma

dangu taa makantanxin yinna ra.
Fe matandine xədəxə manga banxin deen balan
wurene xa.

20 Muxun fala xuine nan balon sətəma a xa.
Falan naxan minima a də,
na nan a ralugoma.

21 Sayaan nun siimayaan binla findixi falan nan
na.
A rafan naxan ma, na a tənən sətəma nən.

22 Naxan na jaxanla sətə,
na bata hərin sətə,
a Alatala fanna nan sətəxi.

23 Yiigelitəən falan tima mafanna nin,
koni nafulu kanna yabi xədəxən nan tima.

24 Xəyi wuyaxi nəe finde nən bənən na muxun ma.
Koni xəyina nde na,
na lannayaan dangu ngaxakedenna ra.

19

1 A fisa muxun yi findi yiigelitəən na fetareyani,
benun a xa findi wule fala xaxilitaren na.

2 Wəkilən tənən mi na fe kolonna xanbi.
Naxan na san mafura ayi, na sinma nən yinla ra.

3 Adamadina a sigati kiini dəxəma a
xaxilitareyaan nan xən,
a fa xələ Alatala ma.

4 Nafunla muxun xəyine rawuyama ayi nən,

koni yiigelitoon xøyina a makuyama a ra nən.

⁵ Wule serena fe saranma a ra nən.
Naxan wulen falama,
na mi xunbama.

⁶ Muxu wuyaxi kuntigin mafanma.
Naxan muxune kima,
na xøyin nan birin na.

⁷ Xa yiigelitona ngaxakedenne birin a rajaxuma,
a xøyine e makuyama a ra nən dangu ne ra!
Hali a lu e fɔxɔ ra, a e mafan han,
e mi fa toma.

⁸ Naxan na findi xaxilimaan na,
na niin nafan a ma.
Naxan na xaxinla fen,
na bata hərin sɔtɔ.

⁹ Wule serena fe saranma a ra nən.
Wule falan halagima nən.

¹⁰ A mi daxa xaxilitaren xa lu jaxunni,
konyin fan mi lan a kuntigine yamari.

¹¹ Xaxilimaan dija.
Xunna kenla na a ra a xa,
a na muxuna nde mafelu a hakən na.

¹² Mangana xələn luxi nən
alo yatan wurundun xuina,
a hinanna fan luxi nən
alo xiila sexən ma.

¹³ Gbalon nan dii xaxilitaren na a baba yii.

Naxanla a y ε ng ε xunxurine luxi n ε n
alo igen na lu dindinj ε banxini.

14 Banxin nun h ε risigen fataxi muxun fafe k ε n
nan na,
koni Alatala nan jaxalan xaxilimaan soma a yii.

15 Narin xix ε nla nan biran muxun na,
koni kamen muxu narixin suxuma n ε n.

16 Naxan na sariyan suxu,
na a niin nan nakantanma,
koni naxan na sigan ti a jaxin na,
na faxama n ε n.

17 Naxan na hinan s ε nbetaren na,
na Alatala nan dolima,
a saranna soma a yii n ε n.

18 I ya diin xuru,
bayo i yigin na nan na.
I nama tin a xa faxa.

19 B ε j ε gbee kanna lan a yanginna fi.
I na a xunba, i bata a rawekile kalan ma.

20 I tuli mati kawandi xuine ra,
i xurun s ε t ε ,
alogi i xa findi fekolonna ra.

21 Miriya wuyaxi nan muxun b ε j ε ni,
koni Alatala a fe ragidixin nan nakamalima.

22 Muxun waxi hinanna nan x ε n,
anu, yiigelit ε n fisa wule falan xa.

²³ Alatala yεεragaxun siimayaan nan firma.
Na ma, muxun lugoxin yi a sa, a mi tɔrɔ.

²⁴ Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui
nεn,
koni a tagan a rasoe a dε.

²⁵ I na magele tiin bɔnbɔ,
fe kolontaren xaxili sɔtɔma nεn.
I na xaxilimaan maxadi,
a kolonna sɔtɔma nεn.

²⁶ Naxan a baba rayarabima,
a yi a nga kedi,
na kanna fama yagin nun yarabin nan na.

²⁷ N ma diina,
i na tondi i xuru falane ramε,
i yetε masigama kolonna falane nan na.

²⁸ Wule seren gelema kitit kεndεn ma nεn,
tinxintareya falan nan muxu naxin dε.

²⁹ Yanginne saxi magele tiine nan xa,
e nun bɔnbɔn xaxilitarene xa.

20

¹ Manpaan muxun findin magele tiin nan na,
dεlɔn sɔnxɔn nan biran muxun na,
dεlɔ minna mi finde xaxilimaan na mumε!

² Mangana xεlɔn luxi nεn
alo yatan wurundun xuina,
naxan na mangan bɔjεn nate,

na kanna a niin nan halagima.

³ Binyen na a ra muxun xa
naxan na a masiga y^eng^en na,
koni xaxilitaren birin mafura so^e y^eng^eni.

⁴ Muxu narixin mi x^een bima a waxatini xunbenla
a fe ra,
anu, se xaba waxatini,
a balon fenma n^en, koni sese mi na.

⁵ Muxun b^oj^e yi feene luxi n^en
alo igena x^ejinna ra,
koni xaxilimaan fatan na igen b^e.

⁶ Muxu wuyaxi e y^et^e hinanna fe falama,
koni nde n^e lannaya muxun to^e?

⁷ Tinxin muxun sigan tima f^etareyaan nin,
sewana a diine xa a xanbi ra!

⁸ Mangan n^ema d^exi a mangaya g^be^deⁿi kiti sadeni
a fe naxine birin nak^rosima.

⁹ Nde n^e a fale, a naxa,
“N bata n b^oj^en natanga fe naxin ma,
n bata n nasarijan yulubin birin ma?”

¹⁰ Sikeli tinxintaren nun lig^a se tinxintarena,
na sese mi rafan Alatala ma.

¹¹ Foning^e s^onna kolonma a k^ewanla nan x^eon
xa f^e mi a k^ewanle ra, a tinxin.

¹² Tunla naxan feen m^ema,

e nun yε naxan seen toma,
Alatala nan ne birin daxi.

¹³ I nama i yεtε lu xixɔnli
alogo i nama findi yiigelitɔɔn na.
Xa i lu i yεε ra yi,
i lugoma nɛn balon na ki fani.

¹⁴ Saresona a falama nɛn,
a naxa, “A mi fan, a mi fan!”
A mɔn yi sa a yεtε matɔxɔ a se saraxina fe ra.

¹⁵ Xεmaan nun bɔxɔ bun nafunla wuyaxi dunuya
yi,
koni dεen naxan fe kolonna falan tima,
na tɔnɔn gbo e birin xa.

¹⁶ Naxan na donla tongo i yii muxu gbεtε xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a jɔxɔni.
Tolimaan maxɔdin a ma,
xa a rabaxi xɔjεn nan xa.

¹⁷ Balon naxan sɔtɔn wulen xɔn,
na jaxun muxun dε.
Koni ndedi na liga, a luma nɛn
alo a dεen nafexi gεmε xɔnna nan na.

¹⁸ Maxadi xuine ramε
alogo i waxɔn feene xa kamali.
Xa i sigama yεngεni, xaxinla fen.

¹⁹ Muxu mafalane wundo feene nan makεnɛnma,
nayi, naxan falan tima jaxi ra,

i nama lu na fəxə ra.

²⁰ Naxan a fafe nun a nga rayarabima,
na lənpun tuma nən a lu dimini.

²¹ Kəen naxan sətxi sinma
na mi fama barakadeni dənxən na.

²² I nama a fala, i naxa,
“N fe naxin nəxəma nən.”
I yigin sa Alatala yi, a i rakisima nən.

²³ Liga se tinxintarene rajaxu Alatala ma.
Sikeli tinxintaren mi fan.

²⁴ Alatala nan adamadiine san tidene ragidima,
nayi muxun nəe a sigaden kolonjə di?

²⁵ Naxan na də xuiin tongo bətə rabani,
a xa sena nde fi Ala ma,
na luxi alo a suxi nan fa a ra
a na a miri na fe ma na xanbi ra.

²⁶ Manga xaxilimaan muxu naxine raxuyama ayi
nən
alo maala na yife,
a yi e naxankata alo malo bənbəna.

²⁷ Adamadiin niin findixi lənpun nan na a xa,
Alatala naxan fixi a ma
alogo a xa a bənən kui fe tilinxine fəsəfəsə.

²⁸ Hinanna nun lannayaan mangan makantanma
nən,
a mangayaan sabatima a hinanna nan xən.

²⁹ Fangan nan banxulanne xunna kenla ra.
Xun sexε fixεn nan fonne binyen na.

³⁰ Maxəlodene nan sən jaxin dandan senna ra,
bənbən nan səndəmən matinxinma.

21

¹ Mangan bəjən luxi nən
alo xude wunla Alatala yii,
dənaxan na a kənən,
a yi a rasiga mənni.

² Muxuna kirane birin tinxin a yetε yεε ra yi,
koni Alatala nan bəjən kui feene fəsəfəsəma.

³ Tinxinyaan nun kitī kəndən saan nafan Alatala
ma
dangu saraxane ra.

⁴ Yεε rawason nun yetε yiteen nan findixi
muxu jaxine kənənna ra,
anu yulubin nan ne ra.

⁵ Tunnafan muxuna miriyane findima munan-
fanna nan na,
koni naxan feene rabama mafurani,
na sigama yiigelitəyaan nin.

⁶ Nafunla naxanye sətəxi wuleni
ne findixi fe fu butarene nan na muxune xa
naxanye sayaan fenma.

⁷ Muxu jaxine gbalone e raləma ayi nən,
bayo e bata tondi kitī kəndən ma.

8 Yulubitøne biraxi kira yifuxin nan føxø ra,
koni søntarene sigati kiin tinxin nøn.

9 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ε nun þaxalan yøngø gidin xa lu banxin kui.

10 Muxu þaxin kunfaxy fe þaxin nan xøn,
hali a xøyin mi kininkininna søte a ra.

11 Xa magele tiin saran a fe þaxin na,
fe kolontarene fekolonna søtøma nøn.
Koni muxun na xaxilimaan xaran tun,
a kolonna fari sama nøn.

12 Tinxinna Kanna muxu þaxina denbayaan
nakørøsima nøn,
a yi e radinŋø ayi e tørøni.

13 Naxan na a tunla dutun
sønbøtaren gbelegbele xuiin bun,
a tan fan gbelegbelema nøn,
a mi yabi søtø.

14 Finmaseen na so muxun yii wundoni
na xøløn maxunbelima nøn.
Muxun na dimi bun seen ba suturani,
na xølø gbeen nan þanma.

15 Sewan na a ra tinxin muxun xa,
kiti køndøn na sa.
Koni gbalon na a ra fe þaxi rabane xa.

16 Naxan na keli xaxilimayaan kiraan xøn,
na sa a matabun faxa muxune nan yε.

17 Mananmanantən setareyaan kolonma nən.
 Naxan na lu dələn nun ɲaxunna fəxə ra,
 na mi finde nafulu kanna ra mumə!

18 Muxu ɲaxin nun yanfantenna gbalon nan
 sətəma,
 tinxin muxun nun muxu fajine yi xunba na ma.

19 A fisa i dəxə tonbonni,
 benun ε nun ɲaxalan yəngε gidin xələxin xa dəxə.

20 Nafulu kəndən nun ture fajin namaraxi
 fekolonne konne yi,
 koni xaxilitarena a gbeene birin donma nən.

21 Naxan na bira tinxinyaan nun hinanna fəxə ra,
 na siimayaan nun tinxinna nun binyen sətəma
 nən.

22 Fekolonne nəε kurugbane taan tongε nən,
 e yi e taan nabilinna yinna kala,
 e yigi saxi naxan yi.

23 Naxan na a dəen nun a falan suxu,
 na a niin nakantanma gbalon nan ma.

24 Feene birin magele wasode yətə yigboon yii.
 A feen birin ligama yanda gbeen nin.

25 Muxu narixine waxən feene nan e faxama,
 amasətə e tondima wale.

26 E kunfaxyi e waxən seene xən waxatin birin,
 koni tinxin muxune kiin tiin fonisireyaan nin.

27 Se haramuxin nan muxu ɲaxine saraxane ra.

E na a ba bun kobina nde ma, e naxu dangu na ra.

²⁸ Wule seren halagima nən,
koni naxan a tuli matima ki fajni,
na fala tixine luma nən habadan.

²⁹ Muxu naxina a wəkilən yitama a yətagin nan ma,
koni muxu fajin sigati kiin nan a wəkilən yitama.

³⁰ Fe kolonya mi na, xaxilimaya mi na,
maxadi fala mi na naxan nəe xele Alatala xili ma.

³¹ Yəngə so soone yitənma nən
lan yəngən ləxən ma,
koni kisin fataxi Alatala nan na!

22

¹ Xili fajiyaañ fisa nafulu gbeen xa,
hinanna fisa gbetin nun xəmaan xa.

² Nafulu kanna nun yiigelitən birin lan,
bayo Alatala nan e birin daxi.

³ Xaxilimaan na gbalon to fe,
a luxunden fenma nən,
koni fe kolontarene dangun nən tun,
naxankatan yi e sətə.

⁴ Nafunla nun binyen nun siimayaan sətəma
yətə magodon nun Alatala yəəragaxun nan xən.

⁵ Nanle nun luti ratixine nan muxu naxine kiraan
xən,
koni naxan waxi a niin nakantan feni,

na a masigama a ra nən.

⁶ Dii ḡorən ti kiraan xən naxan lanjə a ma,
nayi hali a findi fonna ra, a mi kelə a xən.

⁷ Nafulu kanna yiigelitən yamarima,
doli kanna konyin nan doli tongon na.

⁸ Naxan na seen si tinxintareyani,
na tərən sətəma nən se xaba waxatini,
amasətə a nə sətə dunganna kalama nən.

⁹ Muxu ḡenige fajin barakan sətəma nən,
amasətə a baloni taxunma e nun səbetaren tagi.

¹⁰ Magele tiin kedi,
sənxə sənxən fan ḡanma nən,
e nun yəngən nun konbina.

¹¹ Bojənə fajin naxan ma,
fala fajina a də,
mangan xəyin nan na ra.

¹² Fe kolonna Alatala nan yii,
koni a yanfantenna falani fuma nən.

¹³ Muxu narixina falama nən, a naxa,
“Yatan tandeni, a n faxama nən kira yi!”

¹⁴ Yalunde ḡaxanle fala xuine findixi yili tilinxin
nan na,
Alatala xələxi naxanye ma, ne sinma nən na ra.

¹⁵ Xaxilitareyaan dii ḡorən bojənəni,

koni a na xuru bosaan na,
na a masigama a ra nən.

16 Naxan na sənbətaren nawali
alogo a xa nafunla sətə,
e nun naxan na nafulu kanna ki,
ne e yətə yiigelima nən.

Fekolonne falane

17 I tuli mati, i fekolonne falane ramə,
i xaxili lu n ma xaranna xən.

18 Amasətə a lan i yi e ramara i səndəməni,
e nama ba i də mumə,

19 alogo i xa i yigin sa Alatala yi.

N waxi i tan yətəen xaran fe yi to.

20 N mi maxadi fala tonge saxan xan səbəxi i xa ba,
maxadine nun fe kolonna falane,

21 alogo i xa fe kəndəne nun jəndi falane kolon,
i yi i xə muxun yabi jəndi falane ra?

22 I nama sənbətaren nawali,
fanga to mi a ra,
i nama yiigelitən jaxankata kitisadeni.

23 Amasətə Alatala e xun mayəngən soma nən,
a yi e yiigelitəne niin ba.

24 I nama bəjə gbee kanna findi i xəyin na,
i nama bira yəngə gidin fəxə ra

25 alogo i nama a sigati kiin tongo,
i yi suxu luti ratixin na.

26 I nama də xuiin tongo muxu gbətəna donla fe ra,
i yətə dəxə tolmani na ma.

27 Xa se mi i yii i naxan fiyə,

e fa i tan nan ma sade bama i bun.

28 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛne ba e
funfuni
i benbane naxanye dɔxi xabu to mi na ra.

29 Muxun naxan fatan a wanla ra
na walima mangane nan fɛma,
a mi luyɛ muxudine yɛ.

23

1 Xa ε nun kuntigina nde dɔxɔma ε dɛgedeni,
naxan i yetagi,
na rakɔrɔsi ki fajni.

2 Xa i fudi jaxu,
i yɛtɛ suxu a xɔdɛxɛn na de!

3 I nama mila a donse fajine xɔn,
bayo yanfa so donseene nan ne ra.

4 I nama i yɛtɛ raxadan nafunla fɔxɔ ra,
i xaxili ba na xɔn.

5 I nɛma fa i yɛɛn ti nafunla ra
a bata jɔn!
Amasɔtɔ gabutɛne minima a ma nɛn,
a tugan, te kore alo singbinna.

6 I nama muxu yetagi yifɔrɛna balon don,
i nama kunfa a donse fajine xɔn.

7 Bayo i a lima nɛn,
a bata fena nde nata,
a naxa, “I dɛge, i min.”
Koni na mi a bɔŋneni!
8 I naxan donxi,

i a baxunma nən,
i bənə i ya fala fajine yi.

⁹ I nama fala ti xaxilitaren xa,
bayo i ya xaxilimaya falane bətə mi a xa.

¹⁰ I nama bəxən danna taxamaseri gəmə singene
ba e funfuni.

I nama se ba kiri diine xəene ra,

¹¹ amasətə Ala fangan gbo e xunbadeni,
a e xun mayəngən soma nən i xili ma.

¹² I xaxinla rabi i xuru falane ma.
I tuli mati fekolon falane ra.

¹³ I nama diin nafutuxulu a xurun ma,
xa i a bənbə, a mi faxama.

¹⁴ I na diin xuru bosaan na,
i a niin nakisima nən sayaan ma.

¹⁵ N ma diina,
xa fekolonna lu i bəjəni,
nayi, n fan bəjən səwama nən.

¹⁶ N səndəmə yetən naxanma nən,
i na fala fajin ti.

¹⁷ I nama yulubitəne maxəxələn i bəjəni
koni gaxu Alatala yee ra waxatin birin yi.

¹⁸ Nayi, i yigin sətəma nən waxati famatəne yi,
i mi yigitegə mume!

¹⁹ I tan n ma diina, i tuli mati,
i findi fekolonna ra,
i yi i bəjən lu kira fajin xən.

²⁰ I nama lu dələ minne yə,

e nun naxanye suben donma,
e a radangu ayi.

²¹ Amasətə fudimane nun dələ minne yiigelima
nən,
e tunnaxələn yi marabənna ti e ma.

²² I tuli mati i baba ra,
a tan naxan i sətəxi.

I nama yo i nga ma a foriyani.

²³ Nəndin nun fe kolonna nun xurun nun xaxili-
mayaan fen,
i nama ne masara sese ra.

²⁴ Tinxin muxun baba jaxanma nən,
dii fekolonna sətə muxun luma nən səwani.

²⁵ Ala xa səwan fi i baba nun i nga ma,
i bari muxun yi jaxan!

²⁶ N ma diina, i xaxili ti n na,
i yee n ti n ma misaala ra.

²⁷ Amasətə jaxalan yalunden muxun nabirama
nən
alo yili tilinxina,
muxu gbətəna jaxanla magaxu
alo xəjnən naxurina.

²⁸ A dəxəma nən muxune yee ra
alo mafu tiina.
A xəmə wuyaxi findi yanfantenne ra.

²⁹ Tərəna nde xa?
Nimisana nde xa?
Matandine nde fəxə ra?
Mawugane nde xən?
Maxələde fufafune nde ma?
Nde yee gbeelixi?
³⁰ Dələ minne nan na kiini,

naxanye sa dələ fajine fenma,
e xa e mato.

³¹ I nama i yεen ti dələ to faji gbeela ra,
a yiylanxi igelengenna kui waxatin naxan yi
godo xinla ma muxun koe ra ki faji.

³² Bayo na xanbi ra, a xələma i ra nən
alo sajin na muxun xin
a i gan alo koson xin dəna.

³³ I fe magaxuxine toma nən
i yi lu fala yifuxine tiyε.

³⁴ I xun magima i ra nən
alo muxun naxan saxi kunkin kui fəxə igen tagi,
kunkin xuntagi yeteni.

³⁵ I luma a falə nən, i naxa,
“E bata n garin,
anu a mi n xələxi!
E bata n mabənbə,
anu n mi fe kolonxi a yi!
N fa xulunma waxatin mundun yi?
Dələ xənla mən n ma!”

24

¹ I nama mila muxu jaxine fe xən.

E yε lu xənla nama i suxu.

² Amasətə e gbalo feen nan yitənma e bənəni,
fe jaxin nan minima e dε.

³ Banxin tima fe kolonna nan xən,
a sabatima xaxinla nan xən.

⁴ Banxin nafema herisige kendene nun se fajine ra
fe kolonna sabun nin.

⁵ Fe kolonne sənbən gbo han!

Kolonna muxun naxan yi,
na fangan xun masama nən.

⁶ Amasətə fə muxun xa a miri ki fəni
benun a xa mini yəngə sodeni.

Nən sətəma maxadi muxu wuyaxi nan baraka yi.

⁷ Xaxilimayaan gbo xaxilitaren ma,
a mi falan tiyə taan fonne malanni.

⁸ Naxan fe naxini tənma,
na xilima nən a kətə naxin kanna.

⁹ Xaxilitareyana miriyane findixi yulubin nan na.
Magele tiin na naxuma nən muxune tagi.

¹⁰ Xa wəkilən ɲan i yi gbalon ləxəni,
sese mi i fangan na.

¹¹ Muxune xunba naxanye xalima e faxadeni,
i yi muxune rakisi naxanye faxamatə a ra.

¹² Xa i a fala, i naxa,
“Nxu mi yi a kolon,”
naxan bənəne fəsəfəsəma,
na mi ɲəndin kolonjə ba?
Naxan i niin kantanma,
na mi a kolon ba?

¹³ N ma diina,
kumina nde kən bayo a fan.

Kumi dəngbən naxun i də.

¹⁴ Fe kolonna fan na kii nin i niin xa.
Xa i a sətə,
i hərin sətəma nən yəen na,
i mi yigitəgəma.

15 Muxu *naxine*,
ɛ nama dəxə muxune *yεε ra*
e suxu xinla ma tinxin muxun konni,
ɛ fu a dəxəden ma.
16 Bayo tinxin muxun *nœ* bire *nœn dəxəna* ma
 solofera
 a mən yi keli.
 Koni muxu *naxine* birama *nœn gbaloni* keden na.

17 I *nama naxan* xa i yaxun bira.
 Xa a *dagalanjɛ* ayi,
i nama sewa i bɔŋjeni
18 alogo Alatala *nama* na to,
 na yi *rajaxu* a ma,
 a yi ba *xələxi* i yaxun ma.

19 I *nama xələ* muxu *naxine fe ra*,
i nama mila e seene xən.
20 Amasətə fe *naxi rabaan* mi *herin lima* a *yεε ra*.
 Muxu *naxine lənpun* tuma *nœn*.

21 N ma diina, gaxu Alatala *yεε ra*
 e nun mangana,
i nama lu muxu murutexine yε.
22 Amasətə e tərən kelima *nœn sanja* ma kedenni.
 Nde *nœ* a *kolonjɛ*
 Ala nun mangan halagin naxan nagidima?

Fekolonne fala gbətɛne

23 Fekolonne mən ito nan falaxi:
 A mi lan muxune xa rafisa e bode xa kitit sadeni.
24 Naxan na a fala muxu *naxin* ma,
 a naxa, “I tinxin,”
 yamaan nan na kanna dangama,
 siyane yi *xələ* a xili ma.

²⁵ Koni naxan na muxu *naxin* yalagi,
na lanxi.
Duba gbeen nan na kanna xa.

²⁶ Yabi tinxinxin *naxun*
alo marafan sunbuna.

²⁷ I ya wanle rakamali tandem ma,
i yi i ya *xεεne* yitən,
na xanbi ra i fa i ya banxin ti.

²⁸ I nama i adamadi boden *tɔŋεgε*,
i *wulen* nan sama a xun ma ba?

²⁹ I nama a fala, i naxa,
“A to bata a liga n na,
n fan xa a *nɔxɔn* liga a ra,
n muxun birin sarefima a wanla nan na.”

³⁰ N dangu *nɛn* muxu narixina nde a *xεεn* *dɛxɔn*
ma,
xaxilitarena nde nakə yirena.

³¹ Xalone bata yi mini yirena ngaani,
sɛxε naxine yi *xεεn* birin ma,
a *gɛmɛ* sansanna bata yi bira.

³² N to na to,
n yi a rakərəsi,
n yi na feen sa n *bɔŋɛni*,
n yi xurun sətə.

³³ I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
³⁴ yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,

e nun setareyana alo mujadena.

25

Sulemani a sanda gbetene

¹ Sulemani a sanda gbetene nan itoe ra, Yuda Mangan Xesekiyaa muxune naxanye səbəxi.

² Alaa binyen findixi feene luxunna nan na, mangane binyen yi findi feene yε fenna ra.

³ Koren mateen nun bɔxən tilinna nun mangane kui feene,
muxun mi nœ ne sese fεsεfεsε.

⁴ Xa i wure gbeti fixεn gbiin ba,
xabun nœ goron tofajin nafalε nεn.

⁵ Xa i muxu jaxine ba mangan nabilinni,
a mangayaan sabatima nεn tinxinna xən.

⁶ I nama i yεtε yigbo mangan yεtagi,
i nama ti muxu gbeene tidi.

⁷ Amasətə a fisa mangan xa a fala i xa,
a naxa, “Te be n fεma,”
benun a xa i rayagi kuntigina nde yεtagi
i yεεn naxan na.

⁸ I nama mafura i mawugε muxun fari kitisadeni.
I nanse ligε dənxen na,
xa a yoon sətə i ma?

⁹ Yoon fen i adamadi boden xun ma kitisadeni,
koni i nama muxu gbetena wundo feen makεnεn

¹⁰ alogo naxan na a mε,
na nama i konbi,
i yi xili jaxin sətə habadan.

11 Xεma sawurane nun gbeti se tofajine,
ne fan alo fala fajina.

12 Fekolonne maxadi xuiin luxi nεn
a ramε muxun xa
alo tunla soon xεma dixin tunla ra
hanma maxidi seen xεma daxina a ma.

13 Xεra tinxinxina a xε muxun nii yifanma a ma
nεn
alo foye fajina se xaba waxatini.

14 Naxan na a yεtε matɔxɔ a finma seene fe ra
anu a mi muxun kima,
na luxi nεn alo kundaan nun foyen
naxanye mi tulen nafama.

15 Muxu diŋaxin nøε kitissaan mabandunjε nεn.
Fala ŋaxumεne fan nøε xønna kale nεn.

16 Xa i kumin to,
naxan i lugε, na nan don,
alogo i nama a radangu ayi,
i yi a baxun.

17 I nama lu sigε i bodena banxini yεyε,
alogo i ya fe nama xɔli ba a ra,
a i raxu.

18 Muxun naxan wulen sama a adamadi boden
xun ma,
na luxi nεn alo silanfanna nun gbelemεn
nun xalimakuli nøε ralemunxina.

19 I mi i yigin sε yanfantenni tɔrɔ waxatini,
alo ɲin xølen nun san kalaxina.

20 I na sign sa muxu sunuxin yetag,
 na xələn luxi nən
 alo i na domaan ba muxun ma xunbenli,
 hanma i muluxunna sa furen dε.

21 Xa kaməna i yaxun ma,
 donseen so a yii.
 Xa min xənla a ma,
 igen so a yii,

22 bayo na luma a xa nən
 alo i təe wolonne nan malanma a xunna ma,
 Alatala nan i saranma.

23 Foyen naxan kelima sogeteden kəmenna ma,
 na tulen nafama nən.
 Yanfa falane fan muxun yetagini xələma.

24 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
 benun ε nun naxalan yənge gedin xa lu banxini.

25 Xibaru fajin na keli yamana gbətə yi,
 na naxun alo ige xunbenla muxu xadanxin xa.

26 Tinxin muxun naxan gaxun muxu naxin yεε ra
 na yifu nən alo tigin dunduxina
 hanma xəjən ige ləxina.

27 A mi lan i yi kumi gbeen kən.
 I na binyen fan fen i yətə xa,
 binye mi na ra.

28 Muxun naxan mi a yətə suxuma,
 na kanna mi nəe a yətə xun mafalε
 alo taan naxan nabilin yinna bata bira.

26

Xaxilitarene fe

¹ Xunbenla mi fama kuye wolon waxatini.
Tulen mi fama soge furen na.
Na ma, xaxilitaren fan mi lan a binyen sotø.

² Xa muxun danga xun mi na
danga tixin fulama nən a ra
alo tuntunne na e futuxulu,
alo debelenne na tugan.

³ Bosaan lan soon ma,
lutin fan lan sofanla ma,
xaxilitaren fan bɔnbɛ nən
alogø a xa xuru.

⁴ I nama xaxilitaren yabi a xaxilitareyani
alogø i nama lu alo a tan.

⁵ Xaxilitaren yabi a xaxilitareyana fe ra
alogø a nama a yetε yate fekolonna ra.

⁶ Muxun na xaxilitaren nasiga xərayaan na
kalan na a ra
alo i na i sanna səgε a ra
hanma i se xələn min.

⁷ Sandan tənø mi xaxilitaren ma,
alo fanga to mi ləbutenna sanne ra.

⁸ I na binyen fi xaxilitaren ma,
na luxi nən
alo i na gəmən maxidi lantanna kui a woldeni.

⁹ Xaxilitarena sandan xələ nən
alo wudi ḡali kanna dələ minna yii.

¹⁰ Naxan na xaxilitaren ti wanla ra
hanma dangu muxuna,
na kanna kalan nan tima
alo muxun naxan xalimakunla wolima a xunna
yi.

¹¹ Baren xətəma a baxunna ma.
Xaxilitaren fan xətəma a xaxilitareyaan ma.

¹² I na muxun to naxan a yətə yatəxi fekolonna ra,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

¹³ Muxu narixina a falama nən, a naxa,
“Yatan kiraan xən, yata xənən taani!”

¹⁴ Banxin dəen nabima,
a ragalima.
Muxu narixin fan luma a maxətə a sadeni na kii
nin.

¹⁵ Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui
nən,
koni a tagan a rasoe a də.

¹⁶ Muxu narixina a yətə yatəma fekolonna ra
dangu xaxilima solofera ra
naxanye yabi fajni tima.

¹⁷ Dangu muxun na sunbu muxu gbətene yəngən
na,
na luxi nən alo muxun na baren tunle suxu.

¹⁸ Daxun naxan t̄en nun xalimakunle wolima
faxa ti xinla ma,

¹⁹ na luxi n̄en
alo muxun naxan wulen falama a boden xa,
a fa a fala, a naxa,
“N yi sabaan nan na.”

²⁰ Yegen na j̄an,
t̄en tuun n̄en.
Muxu mafalan na dan,
ȳenḡene fan yi xunbeli.

²¹ Nafigin ȳenḡen nagboma ayi n̄en
alo tigenna t̄ē wolonna fari,
alo yegen t̄en d̄e.

²² Nafigina falane luxi n̄en
alo donse j̄axum̄en
naxan godon muxun kui.

²³ Muxun naxan d̄e j̄axun,
a b̄ø̄n̄en j̄axu,
na luxi n̄en
alo wure gbeti kobil naxulunxin na so f̄ø̄n̄en ma.

²⁴ Xənnantenna a k̄jaan luxunma a falane nan
xən̄
koni yanfanteryaan nan a b̄ø̄n̄en i.

²⁵ Xa a fala fajin ti, i nama la a ra,
bayo fe haramuxi solofera nan a b̄ø̄n̄en i.

²⁶ A k̄oten n̄œ a xənnantteryaan luxunj̄e n̄en
koni a fe j̄axin makenenma n̄en yamani.

²⁷ Yaxu yinla ge muxun nan sinma a kui.
Ḡem̄en xet̄ema a makutukutu muxun nan kanke.

28 Wule falan muxune nan naŋaxuma
a naxanye tərəma.
Wulen matəxə falane kalan nan tima.

27

1 I nama i yεtε matəxə tila yi,
amasətə i mi a kolon
naxan sa ligama na ləxəni.

2 Muxune xa i tantun,
koni i tan nama a fala.
Na lan muxu gbεtε ma,
koni a mi lan i tan dε.

3 Gεmεn binya,
mεjεnsinna rabinya,
koni xaxilitarena tandi falan dangu ne ra.

4 Xələn naxu,
bəjε teen magaxu,
koni nde nəε tiyε xəxələnna sənbən yεε ra?

5 A fisa muxun sənna xa fala a xa kεnənni,
benun xanuntenyaan xa lu luxunxi.

6 I nəε le i xəyina fala xələne ra nən,
koni i yaxuna i masunbuma nən han!

7 Naxan lugoxi,
na nan a mεma kumin na,
koni hali naxan xələ,
na naxun kamətən dε.

8 Xεmεn naxan a mεma a konna ra,

na luxi nən
alo xəliin na a mə a tən na.

9 Latikənənna nun wusulanna muxun bəjən nan
nasewama,
i xəyina fanna dangu i yətə miriyane ra.

10 I nama i xəyin nabəjin,
hanma i baba xəyina.

I nama siga i ngaxakedenna fəma gbalo waxatini,
i dəxə boden fisa i ngaxakeden makuyen xa.

11 N ma diina, findi fekolonna ra,
i n bəjən nasewa.

Nayi, naxan na n nayagi,
n nəe na yabə nən.

12 Xaxilimaan na gbalon to fə,
a luxunden fenma nən,
koni fe kolontarene dangun nən tun,
naxankatan yi e sətə.

13 Naxan na donla tongo i yii muxu gbətə xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a nəxəni.
Tolimaan maxədin a ma,
xa a raba xəjən nan xa.

14 Duban xui yitexin na xətən xətənni,
na yatəma dangan nan na.

15 Naxanla a yəngə xunxurine luxi nən
alo tule igen na lu dindinjə banxini.

16 A ramaran naxələ alo foyena,

alo muxun na turen sa a yiin kui.

17 Wuren nan wuren naлемунма,
muxun nan muxuni төнма.

18 Wudi binla masuxu muxun nan a bogin donma.
Naxan na a kanna masuxu,
na binyama нен.

19 Muxuna a ѿтете yетагин nininna nan toma igeni.
Muxun боян fan a ѿтете кеяан nan yitama.

20 Laxira nun yahannama mi wasama.
Muxun ѿтение fan mi нөе wasε.

21 Gbetin nun хемаан nasenseнма sulun төни,*
кони muxun кеяан fesefesema a tantun kiin nan
хөн.

22 Hali i xaxilitaren din wunla kui
se кесене tagi wulin diin na,
a mi бε a xaxilitareyani.

23 I ya xuruseene kolon ki fajи,
i yi i юхэ lu i ya xuruse kurune хөн,

24 amasато nafunla mi luma habadan,
mangayaan mi marama i ya denbayaan xa
mayixeten nun mayixeten.

25 I na sexene lanfun,
i yi e ramara xuruseene xa,
sexе nенен мөн yi mini,
i geysa ma sexene malan xuruseene balon na,
26 nayi, yexxene xabene findima i ya dugine ra нен,

---

* **27:21: 27.21** Sulun төн мөн falama yirena nde yi fa fala “**Furu төна.**”

kontonne yi findi gbetin na i xεen sarama naxan na.

²⁷ Siine nɔnɔn yi gbo ayi, a i wasa,
a findi i ya denbayaan balon na
e nun i ya walikε naxanle.

28

¹ Muxu naxina a gima nεn
hali muxe mi a fɔxɔ ra,
koni tinxin muxun tan susu
alo yata sεnbεmana.

² Xa yamanan dugurenne murute,
kuntigine wuyama ayi nεn na yi.
Koni manga xaxilimaan naxan fe kolon,
na a ligama nεn yamaan yi e raxara.

³ Yiigelitɔɔn naxan sεnbεtarene naxankatama
na luxi nεn
alo kala ti tulen naxan mi balo luma na.

⁴ Naxanye sariyan bejinma
ne muxu naxine nan tantunma,
koni naxanye sariyan suxuma
ne xɔlɔma nεn e ma.

⁵ Muxu naxine mi kit i kεndεn kolon
koni naxanye Alatala fenma
ne a birin famuma.

⁶ Yiigelitɔɔn naxan sigan tiin tinxinni,
na fisa nafulu kanna xa
naxan kira yifuxin xɔn.

⁷ Naxan na sariyan suxu,
dii xaxilimaan nan na ra,
koni naxan na lu fuyantenne yε,
na fama yagin nan na a baba ma.

⁸ Naxan na dahamu gbeti donla tɔnɔ gbeene xɔn
na a malanma muxu gbetɛn nan xa
naxan hinanma sɛnbɛtarene ra.

⁹ Xa muxuna nde a tunla ba sariyan na
alogo a nama a mε,
hali a na sali,
na yɛtɛen haramuxi.

¹⁰ Naxan na muxu fajine xali kira naxin xɔn,
na biran yinla nan na a naxan gexi.
Koni fe mi naxan na,
na herin nan sɔtɔma a kɛɛn na.

¹¹ Nafulu kanna a mirixi nɛn a fe kolon,
koni yiigelitɔ xaxilimana a keŋaan nakɔrɔsima
nɛn.

¹² Tinxin muxune na nɔɔn sɔtɔ,
binye gbeen na a ra,
koni xa muxu naxine keli,
birin a luxunma nɛn.

¹³ Naxan na a hakɛne luxun,
na mi herin sɔtɔma.
Koni naxan na a ti e ra,
a xɛtɛ e fɔxɔ ra
Ala kininkininma na ma nɛn.

¹⁴ Sɛwan na kanna xa
naxan gaxun Ala yɛɛ ra,

koni naxan na a bɔŋeni xədəxə
na birama tərəni.

15 Yatan naxan wurundunma
e nun kanko gbeen naxan fənma muxun ma,
na luxi nən
alo muxu naxina yama sənbətaren xun na.

16 Manga xaxilitaren tinxintare wanle wuya.
Koni hərisigen naxan sətəxi wulen xən,
na rajaxu naxan ma,
na siimayaan xunkuyama ayi nən.

17 Faxa ti goronna muxun naxan xun ma,
na a gima nən han a sa a gaburun li.
Muxu yo nama a rati!

18 Naxan na sigan ti fətareyani,
na kisima nən.
Koni naxan na tinxintareyaan ligi,
a kira firinna suxu
na birama nən na nde kedenna xən.

19 Naxan na a bɔxən nawali,
na lugoma nən.
Koni naxan na bira fe fuune fəxə ra,
na wasama yiigelitəyaan nan na.

20 Lannaya muxun wasaxi barakan nan na.
Koni naxan kunfaxi bannayaan xən,
na saranma nən na feen na.

21 A mi lan i muxune rafisa e bode xa,
anu, muxun hakən sətəma buru dungin xən.

22 Naxan kuma,
na kunfaxyi bannayaan nan xɔn,
a mi a kolon a tɔrɔn nan fama a ma.

23 Naxan na muxun sɔnna fala a xa,
na rafanma nɛn na kanna ma nɛn dɔnxɛn na
dangu muxun na
naxan a matɔxɔma wuleni.

24 Naxan na a baba nun a nga muŋa,
a yi a fala, a naxa,
“Fe naxi mi na ra,”
na findixi halagi tiin fɔxɔrabiran nan na.

25 Naxan a yɛtɛ yigboma,
na yɛngɛne nan nakelima.
Koni naxan na a yigin sa Alatala yi,
na sabatima nɛn.

26 Naxan na a yigi sa a yɛtɛ xaxinli
xaxilitaren nan na ra.
Koni naxan sigan tima fe kolonni,
na kisima nɛn.

27 Naxan yiigelitɔne kima,
sese mi dasɛ na ma.
Koni naxan na a yɛen naxi e ma,
na danga gbeen nan sɔtɔma.

28 Xa muxu naxine keli,
birin a luxunma nɛn.
Koni xa e halagi,
tinxin muxune nan wuyama ayi.

29

¹ Muxun naxan tondin maxadi xuine suxε,
na halagima nεn mafureñ,
a mi yεlanjε.

² Xa tinxin muxune wuya,
yamaan sεwama nεn.

Xa muxu naxine nεñ sεtε,
yamaan wugama nεn.

³ Fe kolonna rafan muxun naxan ma
na a baba rasεwama nεn.
Koni naxan biraxi yalundene fεxε ra,
na bεnεma nεn a sεtε seene yi.

⁴ Mangana a yamanan nasabatima kiti kεndεn
nan xεñ,
koni naxan dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na a kalama nεn.

⁵ Naxan na a adamadi boden matεxε wuleni,
na lutin nan natima a sanna bun.

⁶ Muxu naxina matandine findixi luti ratixin nan
na a xa,
koni tinxin muxuna a sεwa xuini tema nεn.

⁷ Tinxin muxun sεnbεtarere xun mayεngε kitine
kolon.
Koni muxu naxin mi na xaxinla sεtεma.

⁸ Magele tiine taani maxama nεn,
koni fekolonne xεlεn nan naxunbelima.

⁹ Fekolonna nun xaxilitaren na so kitini,
xa a xεlε hanma xa a gele,

a mi xaxili sa sotoma.

10 Sontaren mi rafan faxa tiin ma,
koni muxu fajine sontaren niin nakantanma nən.

11 Xaxilitarena kui feene birin falama nən,
koni fekolonna tan e ramarama nən.

12 Mangan na a tuli mati wule falane ra,
a kuntigine birin findima muxu naxine nan na.

13 Yiigelitən nun naxankata tiin
naralan fe kedenna ma,
Alatala nan e firinna birin yee ne rabima.

14 Mangan naxan senbetarene makitin lannayani,
na mangayaan luma sabate nən han habadan.

15 Bosaan nun maxadi falane nan fe kolonna fima
diin ma
koni diin naxan luxi a yete ma,
na a nga rayagima nən.

16 Muxu naxine na wuya ayi,
haken nan gboma ayi.
Koni tinxin muxune ne biraden toma nən.

17 I na i ya diin xuru,
a bɔnɛ xunbenla fima i ma nən,
a nii yifanna fi i ma.

18 Xa Alaa fe mi makenen yamaan xa,
e mi fa danma fe yo ra.
Sewan na kanna xa naxan na sariyan suxu!

¹⁹ Konyin mi maxadima falane gbansanna ra,
bayo hali a mε, a mi a suxε.

²⁰ I na muxun to naxan falan tima
benun a xa a miri,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

²¹ Naxan na fan a walikεen na naxi ra a dii
nɔrεyani,
dənxεn na a sa findima finsiriwanla nan na.

²² Bɔjε gbee kanna yεngεn nan nakelima.
Xələden hakεne nan nagboma ayi.

²³ Muxuna a wasona a biran yagin nin.
Koni muxu xuruxin binyen nan sətəma.

²⁴ Muŋaden na a seene yitaxun
e nun muxun naxan na,
na niin mi rafan a ma.
Na kanna rakələma nən dangan xən ma,
koni a mi a fe mayite.

²⁵ Adamadiin yεeragaxun findixi luti ratixin nan
na,
koni naxan na a yigi sa Alatala yi,
na ratangama nən.

²⁶ Muxu wuyaxi kiraan fenma siga mangan fεma.
Koni muxun kitī kəndən sətəma Alatala nan yii.

²⁷ Tinxintarene rajaxu tinxin muxune ma,
muxu fajine rajaxu muxu naxine ma.

30

Aguri a sandane

¹ Yakε a dii xemεna Aguri a waliyiya falane.

A fala nən Itiyeli nun Yukala xa, a naxa:

² Xaxilitaren nan n na
dangu muxun birin na.

Adamadi xaxili mi n ma.

³ N mi fe kolonna sətəxi,
n mi Ala Sarıjanxina kolonna sətəxi.

⁴ Nde texi kore xənna ma,
a mən yi godo?

Nde foyen malanxi a yiine kui?

Nde igen naxudu a domani?

Nde bəxən danne birin nafalaxi?

A xili di, a diin fan xili di?

I na kolon ba?

⁵ Alaa falane birin sarijan.

Naxanye e luxunma a yi,
a ne yε masansanma nən.

⁶ I nama sese sa a falane fari
alogo a nama i maxadi,
i yi kolon wule falan na.

⁷ N fe firin nan maxədinma i ma, Ala.

I nama tondi e ma n xa,
benun n xa faxa!

⁸ Fuyantenzaan nun wulen masiga n na.

I nama bannayaan fi n ma hanma yiigelitəyana,
fə n mako donseen naxan ma

⁹ alogo n nama lugo naxi ra,

n na n mε i ra

n yi a fala, n naxa, “Nde Alatala ra?”

Hanma n findi yiigelitoon na,
 n yi mujan ti,
 n yi n ma Ala xili kala.

10 I nama walikε mafala a kanna xa
 alogo a nama i danga,
 a hakεn yi lu i ma.

11 Muxuna ndee na
 naxanye e baba dangama,
 naxanye mi dubama e nga xa,
12 naxanye sarijan e yεtε yεε ra yi
 anu, e xɔsin mi baxi e ma
13 naxanye yεε rawaso
 e muxune matoma yεtε yigboni,
14 naxanye jinne luxi alo silanfanne
 e gbεgbεne maxɔlɔn tima alo filεne,
 alogo e xa yiigelitɔne raxɔri bɔxɔn fari
 e tɔrɔ muxune jan adamadiine yε.

15 Dii firin yi nusun yii
 naxanye yi a falama tun,
 e naxa, “N ki! N kil!”

Se saxan nan na
 naxanye mi wasama mumε,
 han se naanin naxanye mi a falε,
 e naxa, “Na lan.”

16 E tan ni i ra:
 Laxira nun gbantan nun
 bɔxɔn naxan mi wasama igen na,
 e nun tεen naxan mi a falan mumε,
 a naxa, “Na lan.”

17 Muxun naxan yεε yoma a baba ma,
 naxan tondima a nga xuiin suxε,
 xude xɔn xaxane a yεεne gema nεn a kui,
 dugane yi e don.

18 Se saxan na
 naxanye dangu n na,
 han naanin
 n mi naxanye famuxi.

19 E tan ni i ra:
 Singbinna kirana kore,
 sajina kirana gεmεn fari,
 kunkina kirana fɔxɔ igen xun ma,
 e nun banxulanna kirana sungutunna konni.

20 Naxalan yalunden kεnaan ni ito ra:
 A na a dεge,
 a a dεen nasugusugu,
 a yi a fala, a naxa,
 “N mi sese ligaxi a naxin na.”

21 Bɔxɔn xuruxurunma se saxan bun,
 han naanin a mi tiyε naxan bun.

22 E tan ni i ra:
 Konyin na findi mangan na,
 kɔmεn na lugo donseen na,
23 naxalan najaxuxin na futu,
 e nun konyi gilεn na a kanna kεεn tongo.

24 Sube naanin xurun bɔxɔn ma
 koni e tan nan fekolonna sɔtɔxi:

25 Dondonle fanga mi na,
 koni e e donseen namarama a waxatini.
26 Fanye ra siine sεnbε mi na,

koni e sodene rafalaxi g̊emene nin.

²⁷ Manga mi tuguminne xun na,
koni e birin minima e gali yε ma.

²⁸ Dangene suxε nεn yiin na,
koni e toma manga banxine kui.

²⁹ Se saxan na naxanye rayabu,
han naanin naxanye sigati kiin tofan.

³⁰ Yatana, susulaan subene tagi,
naxan mi a gima muxu yo bun,
³¹ donton kanbaxina, hanma k̊etəna,
e nun mangana a ganli.

³² Xa i bata i yεtε yigbo xaxilitareyani,
xa i bata k̊eteni tən,
nayi, i dεen suxu.

³³ Amasətə muxun na nənən naxi,
na nan findin fənen na,
i na muxun nəeən din,
wunla nan minima,
i mən na xələn nakeli,
na rajanma yεngεn nan ma.

31

Manga Lemuyeli a sandane

¹ Manga Lemuyeli a sandane. A nga a xaran
waliyya falan naxanye ma.

² N ma diina,
n nanse falama i xa?
N nanse falama i xa,
n diin naxan barixi,
n naxan sətoxi Ala barakani?
³ I nama i sənbə lu naxanle yii.

I fangan nama *jan* ne fɔxɔ ra
naxanye mangane ralɔma ayi.

⁴ I tan Lemuyeli,
a mi daxa mangane xa,
a mi daxa mangane yi manpaan min,
kuntigine mi lan e bira dələn fɔxɔ ra
⁵ alogo e minxin nama *jinan* tɔnne xɔn,
e fa muxu *naxankataxine* yanfa kitini.

⁶ E dələn lu na muxune xa
naxanye halagima,
naxanye niin nafexi xəlen na,
e manpaan lu ne xa.

⁷ Ne na e min,
e *jinanma* e yiigelitɔyaan xɔn nən,
e tɔrɔyaan mi fa rabirama e ma.

⁸ Detarene xun mafala,
i muxu nɔxine birin mali e kitine yi.

⁹ I falan ti, i kitin sa tinxinni,
i yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xun mayɛngɛ kitini.

Naxalan fajina

¹⁰ Nde nɔɛ *naxalan fajin* sɔtɛ?
A tɔnən dangu bɔxɔ bun nafunle ra.

¹¹ A xəmɛn xaxili tixi a tan nan na,
a munanfanna mi *janjɛ* mumɛ!

¹² A fe fajin nan ligama a xa,
a naxin mi a ra,
a siin sogen birin yi.

¹³ A yɛxɛɛ xabe garin nun gɛsɛ futu garin nan
fenma
a e rafala dugin na sɛwani.

¹⁴ A faan balon na nɛn sa keli wulani

alo yulaya kunkine.

¹⁵ A kurunma nən subaxa,
a kudin so a denbayaan xa,
a fa a walike naxanle ti e wanle ra.

¹⁶ A na miri xεεna nde ma, a yi a sətə,
a nakçən sa a tənə sətəxine gbetin na.

¹⁷ A wanle dəsuxuma tunnafanna nin.
A wali a yiin na sənbəni.

¹⁸ A a kolon a feene sənəyama nən,
a lənpun mi tuma kəeeen na.

¹⁹ A gesen wurundun a yiin na,
a gesen səxən dugin na.

²⁰ A yiine dəxən yiigelitəne bun.
A yiin ti tərə muxune xa.

²¹ A mi gaxun xunbenla fe ra a denbayaan xa,
amasətə e birin marabəri baxi dugi fajin nan na.

²² A bitinganne rafalama,
a marabəri baxi taa dugine nun dugi mamiloxine
nan na.

²³ A xəmən yatəxi fonne malanni,
a dəxəma taan fonne yε.

²⁴ A taa dugi domane rafalama,
a e mati,
a tagi xidine rafala yulane xa.

²⁵ Sənbən nun binyena a ma
alo domana.

A na a miri waxati famatəne ma,
a gele.

²⁶ A falan tima fe kolonna nin,
a muxune xaran hinan falane ma.

²⁷ A yengi dəxi a denbayana feene xən,
a mi narin kolon.

²⁸ A diine kelima nən,
e a fala a ma a dubadena.

A xεmεn fan yi keli,
a yi a tantun,

²⁹ a naxa, “Kεwali fajin naxalan wuyaxi yi,
koni i tan, i dangu e birin na.”

³⁰ Marayabun yanfan tima,
tofanna danguma,
koni naxanla naxan gaxuma Alatala yεε ra
na nan lan a tantun.

³¹ Ε saranna so a yii,
a wanle xa findi a tantun xunna ra taani.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012**

**Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne**

**<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

© 2012 Traducteurs Pionniers de la Bible

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files
dated 10 Jul 2025
47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78